

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

Journal of Management and Local Innovation

กำหนดการเผยแพร่

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 12 ฉบับ

วัตถุประสงค์

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น เป็นวารสารสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาผู้สนใจทั่วไปและแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการหลักการบริหารจัดการ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา พัฒนาสังคม การศึกษา และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ที่เชื่อมโยงหลักกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม โดยมีรูปแบบการตีพิมพ์ฉบับพิมพ์ ISSN (Print): 2697-6439 เป็นต้นมา

บรรณาธิการ

ผศ.ดร.อนุวัต กระสังข์

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.สมาน งามสนิท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.สมปอง สุวรรณากูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.สุรพงษ์ แสงเรณู	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อ.ดร.กรกต ชาบัณทิต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขานุการ: นายสมยศ พันโคคา ศิลปกรรม: นายสุรชัย บุญพิทักษ์, นายคมสัน จันทร์แจ้ง
พิสูจน์อักษร: นายวิชัย ชัยบำรุง, นายไพศาล วิเศษชาติ, นางสาวณิชาภัทร เกิดฤทธิ์

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

เครือข่ายส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

99/173 ม. 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 095-564-9349 e-mail: local.innovation.soc@gmail.com

จัดพิมพ์โดย: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review)

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.สมชัย ศรีนอก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.กัญญาณทน กาญจนาทวีกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร.ธงชัย สิงอุตม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
รศ.ดร.อภิรักษ์ จันทะนี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ.ดร.ศิวัช ศรีโสภากุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.พิเชฐ ทั้งโต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.ศักรินทร์ วรรณนะปริญญา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผศ.ดร.วาสิตา เกิดผล ประสบศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผศ.ดร.วิษุกร นาครชน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผศ.ดร.ไพศาล เครือแสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
ผศ.ดร.นงศ์ลักษณ์ ใจฉลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
ผศ.ดร.อานนท์ เมธีวรรณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วรรณธร วรรณธรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สุภาพ ผู้รุ่งเรือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผศ.ดร.สามารถ บุญรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.นพดล ดีไทยสงค์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธิดาภูมิ หมั่นมี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.เสกสรร สนวา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.อนันต์ อุปสอด	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
ผศ.ดร.สุวัฒน์ อินทรประไพ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.ประทีป พิฆทองกลาง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
ผศ.ดร.ธีรภัทร กิจจารักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer Review) (ต่อ)

ผศ.ดร.จิตติวรดา พลเยี่ยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.ญาณัญญา ศิริภักธธาดา	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
ผศ.ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์	มหาวิทยาลัยนเรศวร
ผศ.ดร.จิตติพร อุ๋นใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.กมลวิช ลอยมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร.นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผศ.ดร.เอกอนงค์ ศรีสำอางค์	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ผศ.ดร.สุกชัย ตรีเทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ผศ.ดร.บงกช นิมิตระกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ผศ.ดร.อาจารย์ ประจวบเหมาะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
ผศ.ดร.สุรสิทธิ์ อุดมธนวังค์	สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น
ผศ.ดร.ปรธูมาศ พลิชฐ์ภคกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ผศ.ดร.นพพร บัวอินทร์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผศ.ดร.ดุจฤดี คงสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
ผศ.ว่าที่ร้อยตรี ดร.ไชยะ เทพา	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
ผศ.ว่าที่ร้อยตรีพงศ์สวัสดิ์ ราชจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.มานิตย์ อรรถชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
ผศ.ดร.จักรวาล สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
อ.ดร.ขจรอรุณพน พงศ์วิริทธิ์ธร	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อ.ดร.ณฐาพัชร วรพงศ์พัชร	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
อ.ดร.ทศพร มะหะหมัด	มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
อ.ดร.เพ็ญพิมพ์ พวงสุวรรณ	มหาวิทยาลัยพะเยา
อ.ดร.มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา	มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น
อ.ดร.กรกต ขาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ.ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อ.ดร.อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด	วิทยาลัยนครราชสีมา
อ.ดร.สาลินี ชัยวัฒนพร	มหาวิทยาลัยแสงธรรมฟอร์ม
อ.ดร.ณัฐพัชร มณีโรจน์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อ.ดร.พกามาศ ชัยรัตน์	มหาวิทยาลัยพะเยา

บทบรรณาธิการ

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ฉบับนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน 2565 เพื่อรักษาคุณภาพของบทความให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล กองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์เพื่อคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด เพื่อควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ

สำหรับเนื้อหาของวารสารฉบับนี้ถือได้ว่ามีความโดดเด่นที่เน้นกระบวนการวิจัยที่เข้มข้นประกอบไปด้วยจำนวนบทความทั้ง 5 บทความ โดยภาพรวมหลักเป็นการพัฒนาจากงานวิจัยที่ศึกษากรณีเฉพาะ (Case Study) ที่แต่ละบทความได้เน้นกระบวนการวิจัยเชิงลึกในหลายรูปแบบทั้งในรูปแบบของการสนทนากลุ่มการสอบถาม และการสัมภาษณ์ ประกอบกับบทความส่วนใหญ่แสดงถึงการทำงานร่วมกันของผู้มีพหุในลักษณะทีมงาน ทำให้บทความมีความละเอียดรอบคอบถี่ถ้วน มีการวิเคราะห์ปัญหาและข้อเสนอแนะได้อย่างสมบูรณ์น่าสนใจ ขอขอบคุณคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปทุกท่านที่ให้ความสนใจร่วมส่งบทความเผยแพร่ ในวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น และขอขอบคุณกองบรรณาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ กระสังข์

บรรณาธิการวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

สารบัญ (Content)

	หน้า
กองบรรณาธิการ (Editorial Board)	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Peer Reviewers)	(2)
บทบรรณาธิการ (Editorial)	(4)
กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม เกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน.....	1
อนุรัตน์ พรหมฤทธิ์	
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในเขตพื้นที่ อำเภอเมืองพิจิตร.....	13
ธนอม จินาวา	
การให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์เพื่อจัดความทุกข์ตามแนวทางพุทธจิตวิทยา.....	27
พระครูสมุห์พลสวัสดิ์ ฐิตสีโล, พระพุมิพันธ์ จนทวโส	
พุทธศิลป์ ศิลปะในพระพุทธศาสนา ผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า.....	36
พระศิริวัฒน์ ปิยสีโล (คงศิริ)	
พระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหายาเสพติด.....	46
พระมหาเกษธิชัย กิตติธมฺโม (นาคกล่อม)	
แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรสมัยใหม่.....	53
วรุตม์ ทวีศรี	
แนวคิด ทฤษฎี: การปกครองส่วนท้องถิ่น.....	
โอพาร์ ปัญญาพิพัฒน์	
ภาคผนวก.....	68
หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์	

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่ม
เกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

The Process of Community Participation in Building A Mechanism
to Drive Community Enterprises of Prasat Ta Muen
Organic Agriculture Group

อนรรตน์ พรหมฤทธิ์¹

Anurat Promrit

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน และนักวิชาการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีที่ตั้ง ณ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชนจำนวน 9 คน ส่วนการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก โดยกำหนดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มแรกของการขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอจดทะเบียนเป็นหลัก มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ส่วนลักษณะการประกอบกิจการไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้ อีกทั้งศักยภาพและความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความประสงค์ ที่จะเน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว และ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไก

Received: 2021-07-19 Revised: 2021-11-18 Accepted: 2021-11-20

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์; Faculty of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University. Corresponding Author e-mail: ap4411.ap@gmail.com

ขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน พบว่า มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน 2) ด้านการดำเนินงาน 3) ด้านการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล

คำสำคัญ (Keywords): กระบวนการ; การมีส่วนร่วม; กลไก; วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research article aims to study the general condition and process of community participation in building a mechanism to drive community enterprises of Prasat Ta Muen Organic Agriculture Group. which is a qualitative research The group of key informants are the officials involved. Chairman of the Board and Members of the Enterprise Group Community leaders and village philosophers and academics using a variety of methods, including the study of documents participant observation in-depth interview and group chat Descriptive data analysis and content analysis bring the data to a conclusion and make recommendations. The results of the research found that 1) The general condition of the Ta Muen Prasat Ta Muen Organic Agriculture Community Enterprise was located at house number 256, Village No. 5, Tambon Tamiang, Amphoe Phanom Dong Rak. Surin There are 9 members who are authorized to act on behalf of community enterprises, while recruiting for additional community enterprise members is at the discretion of the registration committee. By specifying the number of community enterprise members in the initial phase of applying for community enterprise registration to have only 9 members of the community enterprise management committee. main The activities that are intended to be carried out are defined as Group 1 , a production group consisting of 18 types of businesses/activities, and Group 2, a group of services. As for the nature of the business, the business has never been conducted before applying for the registration of a community enterprise previously. In addition to the potential and readiness of the community, it was found that the community wished to focus on growing organic rice to make seeds. Distributed in the community or sources of interest. Production of organic fertilizers for use in groups and interested parties farming privatization of produce from the community, etc., as the group has interests and needs under the potential and readiness of the community and government and private sectors that need to undertake such activities; and 2) the process of community participation in The creation of a mechanism to drive community enterprises of Prasat Ta Muen Organic

Agriculture Group found that there were all 4 aspects: 1) planning, 2) operation, 3) benefit receiving, and 4) monitoring and evaluation.

Keywords: Process; Participation; Mechanism; Community Enterprise

บทนำ (Introduction)

การมีส่วนร่วมของประชาชน นับเป็นแนวคิดหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการสื่อสาร เพื่อพัฒนาประเทศ สังคม และชุมชนนั้น ผู้ที่มีส่วนร่วมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมในการนำพาข่าวสาร เกี่ยวกับแนวคิดของการพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยงานภาคเอกชน ซึ่งเป็นหน่วยงาน ที่ดำเนินการ เกี่ยวกับโครงการพัฒนาต่าง ๆ ไปสู่ประชาชน ผู้เป็นเป้าหมายของการพัฒนานั้น และสิ่งสำคัญในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับความรู้แล้วมีความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาที่เหมาะสมนั้น ก็จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยกระบวนการทัศนหนึ่ง ซึ่งขาดเสียมิได้ในประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย นั่นคือหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเพราะถือว่าเป็นกระบวนการที่มีส่วน ช่วยในการสื่อสาร หรือการแลกเปลี่ยน ข่าวสาร ระหว่างสมาชิก ในชุมชน เป็นไปโดยสะดวกขึ้น ทั้งนี้อาจกล่าว ได้ว่าความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะเกิดขึ้นได้ หากสมาชิกของชุมชนมีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกันตลอดจน มีส่วนร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนให้บรรลุเป้าหมายซึ่งการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในชุมชนนี้เองจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนพลังภายในชุมชนให้กลายเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” ได้ กล่าวคือ ประชาชน ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง (จินตวิรี เกษมสุข, 2559)

อนึ่ง วิสาหกิจชุมชนเกิดขึ้นจากการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจชุมชนหรือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ คำว่า “วิสาหกิจชุมชน” จัดเป็นกลุ่มกิจกรรมของชุมชนที่ชุมชนคิดได้ จากการเรียนรู้ ไม่ใช่กิจกรรมที่ทำเพื่อมุ่งสู่ตลาดใหญ่ และไม่ใช่กิจกรรมที่ซับซ้อน ล้วนแล้วแต่เป็นการทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อจากตลาดได้ และเป็นการจัดการระบบการผลิตและบริโภคที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน เช่น การจัดการเรื่องเครื่องอุปโภคบริโภคในครัวเรือน หรืออื่น ๆ ที่ชุมชนทำได้เองโดยไม่มีขั้นตอนที่ซับซ้อน การทำกินทำใช้ทดแทนการซื้อเป็นการลดรายจ่าย และยังช่วยให้ระบบเศรษฐกิจใหญ่เข้มแข็งขึ้น (สำนักงานเกษตรอำเภอเอราวัณ จ.สุรินทร์ นครศรีธรรมราช, ม.ป.ป.) วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูป ผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์ โดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กร ชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีหลักคิดสำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิต และผลิตภัณฑ์ในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริม สุขภาพ อนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544)

ขณะที่ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน มีที่ตั้ง ณ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน

จำนวน 9 คน ส่วนการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก โดยกำหนดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มแรกของการขอจดทะเบียนจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน ทั้งนี้ ให้มีการดำเนินการเสนอที่ตั้งดังกล่าวเพื่อขอจดทะเบียนตามลำดับ สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอจดทะเบียนเป็นหลัก มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ส่วนลักษณะการประกอบกิจการไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้ อีกทั้งศักยภาพและความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความประสงค์ที่จะเน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

ดังนั้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ศาสตร์พระราชา (สืบสาน พัฒนา และต่อยอด)สู่การปฏิบัติอย่างยั่งยืน และด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้นจึงนับว่าเป็นความจำเป็นที่ต้องมีการวิจัย เรื่อง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน เพื่อบูรณาการการพัฒนาแบบองค์รวมในชุมชนอย่างยั่งยืนภายใต้การน้อมนำศาสตร์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนตามศาสตร์พระราชา ที่เน้นการเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา โดยเริ่มจากการสร้างความรู้สึกร่วมในการพัฒนาจุดศูนย์กลางที่เป็นจุดรวมศูนย์ของชุมชน สู่การพัฒนาลงสู่ระดับครัวเรือนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลและปรากฏการณ์ในเชิงลึกพื้นที่ดำเนินการศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน ซึ่งศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบบเจาะจง 4 กลุ่ม คือ 1) เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง 2) ประธานคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจฯ 3) ผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้าน และ 4) นักวิชาการ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลมาสรุปและเสนอแนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตตั้งประเด็นคำถาม จดบันทึก ใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เมื่อได้ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key information Interview) ที่เป็นกลางแล้ว จะดำเนินการเรียบเรียงสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ทั้งหมดด้วยตนเอง

2. วิธีการสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สำหรับกำหนดกรอบในการสัมภาษณ์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.2 กำหนดโครงสร้าง รูปแบบ และเนื้อหาในแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ โดยคำนึงถึงข้อมูลที่สามารถตอบคำถามในการศึกษา ซึ่งจะต้องครอบคลุมเนื้อหา และวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.3 จัดทำแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำเสนอที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2.4 นำแนวคำถามสำหรับสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และคำแนะนำของที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ครอบคลุมเนื้อหาและสิ่งที่ต้องการศึกษา

3. แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักอย่างกว้าง ๆ และสามารถใช้เป็นแนวทางในการพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทันทีเมื่อปรากฏรายละเอียดของข้อมูลที่น่าสนใจ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง และมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) ผู้วิจัยจึงมีวิธีการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลักโดยอาศัยแบบสัมภาษณ์รวมทั้งการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการสนทนาและร่วมปรึกษากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในบรรยากาศที่เป็นกันเองเพื่อแลกเปลี่ยนทัศนคติตั้งนั้น ทุกคนจึงมีอิสระอย่างเต็มที่ในการแสดงความคิดเห็นและให้เหตุผลตามประสบการณ์ที่ตนเองมี เพื่อถ่ายทอดให้สมาชิกในวงสนทนา โดยการสนทนาครั้งนี้ อาจมีทั้งเห็นด้วยและขัดแย้ง แต่จากการสนทนากลุ่มนี้จะได้รับคำตอบที่ถ้อยแถลงจากสมาชิกในวงสนทนาแล้ว

ผลการวิจัย (Research Results)

งานวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน” ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1) สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

สำหรับกิจกรรมแรกของการดำเนินการตามโครงการ ดังกล่าว คือ การประชุมจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยมีเป้าประสงค์ คือ 1) ชื่อ วิสาหกิจชุมชน 2) ที่ตั้ง วิสาหกิจชุมชน 3) สมาชิกผู้ดำเนินการแทน วิสาหกิจชุมชน 4) จำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน 5) กิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ 6) ลักษณะการประกอบกิจการ และ 7) ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน

(1) ชื่อ วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดชื่อวิสาหกิจ 3 รายชื่อตามลำดับ คือ 1) วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน 2) วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียงบ้านหนองคันทนา และ 3) วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ทั้งนี้ การดำเนินการเสนอรายชื่อดังกล่าวเพื่อขอจดทะเบียนตามลำดับ ได้ชื่อลำดับที่ 1 คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

(2) ที่ตั้ง วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดที่ตั้งวิสาหกิจชุมชน คือ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 1 ที่ตั้งวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

(3) สมาชิกผู้ดำเนินการแทน วิสาหกิจชุมชน มีการเสนอสมาชิกผู้ดำเนินการแทนวิสาหกิจชุมชน คือ 1) นาย วีระชัย แขกรัมย์ ประธานกรรมการ 2) นาง กานสุตา สุขจิตร์ รองประธานกรรมการ 3) นางสาวสุลาวัลย์ โคตรบุษผา กรรมการและประชาสัมพันธ์ 4) นางพยอม หาญนิก กรรมการ 5) นางสีดา แขกรัมย์ กรรมการ 6) นายณงลักษณ์ ศรีเพชร กรรมการ 7) นางจันทร์ทิพย์ แขกรัมย์ กรรมการ 8) นายวันชัย เปียบนาน กรรมการ และ 9) นางหนูเล็ก สุดตา เป็นกรรมการและเลขานุการและเหรัญญิก สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก

(4) จำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน มีการกำหนดจำนวนสมาชิก วิสาหกิจชุมชน คือ ในระยะเริ่มแรกของการขอจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่ขอจดทะเบียนเป็นหลัก

(5) กิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม ได้แก่ 1) การผลิตพืช 2) การผลิตปศุสัตว์ 3) การผลิตประมง 4) การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร 5) ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื้อผ้า 6) เครื่องจักรสาน 7) ดอกไม้ประดิษฐ์ 8) เครื่องจักรกล 9) ของชำร่วย/ของที่ระลึก 10) ผลิตภัณฑ์สมุนไพร 11) เครื่องดื่ม 12) เครื่องประดับ/อัญมณี 13) เครื่องไม้/เฟอร์นิเจอร์ 14) เครื่องหนัง 15) การผลิตปัจจัยการผลิต 16) เครื่องปั้น 17) สิ่งประดิษฐ์จากโลหะ 18) การผลิตสินค้าอื่น และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ประกอบด้วย 6 ประเภทกิจการ/กิจกรรม ได้แก่ 1) ร้านค้าชุมชน 2) ออมทรัพย์ชุมชน 3) ท่องเที่ยว 4) สุขภาพ 5) ซ่อมเครื่องจักรกล 6) การให้บริการอื่น ๆ

(6) ลักษณะการประกอบกิจการ ไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้

(7) ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน ชุมชนมีความประสงค์เน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชนและส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

ภาพที่ 2 กิจกรรมที่กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีความประสงค์จะดำเนินการ

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

2.1 ด้านการวางแผน

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม โดยมุ่งการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงการตั้งกฎกติกาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม ผ่านการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจกลุ่มและการคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้าของกลุ่ม

ภาพที่ 3 วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการประชุมและวางแผนงานกับสมาชิกเป็นประจำทุกเดือน

2.2. ด้านการดำเนินงาน

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานกลุ่มและการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน โดยมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม ไปยังผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม และมีการควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจกลุ่ม ตลอดจนการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม

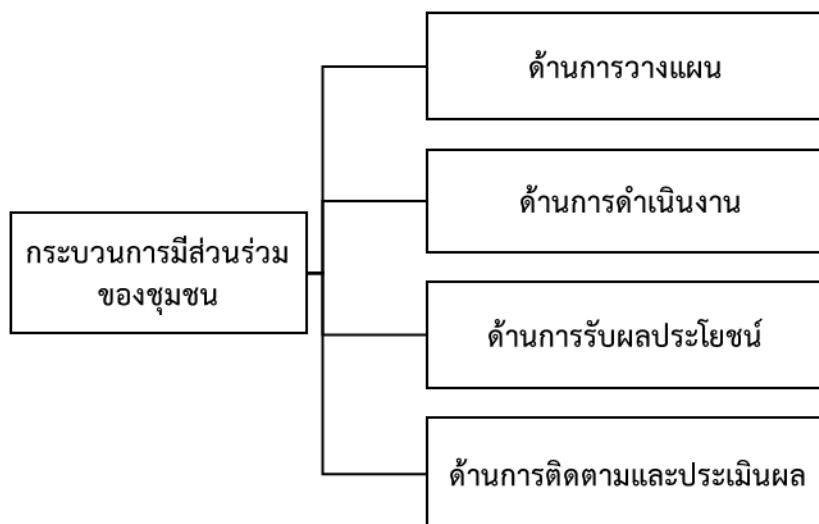
2.3 ด้านการรับผลประโยชน์

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก สมาชิกในกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตลอดจนมีความรู้เกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูปเพิ่มขึ้นที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก และเป็นต้นแบบของคนในชุมชนมากขึ้น

2.4. ด้านการติดตามและประเมินผล

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจ โดยเน้นการทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม มีการ

ประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี โดยการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม

ภาพที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสู่การเป็นพลเมืองคุณภาพของชุมชนบ้านหนองคันนา ตำบลตาเมียง อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยนำเอาประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลการวิจัยใน 2 ประเด็น ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) สภาพทั่วไปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน พบว่า วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน มีที่ตั้ง ณ บ้านเลขที่ 256 หมู่ที่ 5 ตำบลตาเมียง อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ มีสมาชิกผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน ส่วนการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการจดทะเบียนเป็นหลัก โดยกำหนดจำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในระยะเริ่มแรกของการขอลงทะเบียนตั้งวิสาหกิจชุมชนให้มีเพียงคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชน จำนวน 9 คน ทั้งนี้ ให้มีการดำเนินการเสนอที่ตั้งดังกล่าวเพื่อจดทะเบียนตามลำดับ สำหรับการรับสมัครสมาชิกวิสาหกิจชุมชนเพิ่มเติมให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนเป็นหลัก มีการกำหนดกิจกรรมที่มีความประสงค์จะดำเนินการ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มการผลิตสินค้า ประกอบด้วย 18 ประเภทกิจการ/กิจกรรม และกลุ่มที่ 2 กลุ่มการให้บริการ ส่วนลักษณะการประกอบกิจการไม่เคยประกอบกิจการก่อนการยื่นขอจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนมาก่อนหน้านี้ อีกทั้งศักยภาพและความพร้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนมีความประสงค์ที่จะเน้นการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อทำเมล็ดพันธุ์ จำหน่ายในชุมชนหรือแหล่งที่สนใจ

การผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในกลุ่มและบุคคลที่สนใจ การปลูกพืชหลังนา การแปรรูปผลผลิตที่ได้จากชุมชน และอื่น ๆ ตามที่กลุ่มมีความสนใจและต้องการภายใต้ศักยภาพและความพร้อมของชุมชน และส่วนงานราชการและเอกชนที่มีความต้องการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีราวัฒน์ ชมระกา (2551) ได้ทำการศึกษาการจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่ม/เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนมีการประเมินการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อกลุ่ม และมีการประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของกลุ่ม ตลอดจนมีการประเมินคู่แข่ง แต่ยังมีปัจจัยพหุภาคี ภาครัฐ ภาคราชการ และภาคเอกชนเกือบทุกด้าน ผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่ายก็มีประสิทธิภาพมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยการนำเอาภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาประยุกต์มากขึ้น และมีอุตสาหกรรมท้องถิ่นมาช่วยเหลือเมื่อมีความต้องการในด้านเทคโนโลยีการผลิต

2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างกลไกขับเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือน พบว่า มีทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผน วิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรอินทรีย์ปราสาทตาเมือนมีการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม โดยมุ่งการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงการตั้งกฎกติกาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มและการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกลุ่ม โดยมีการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินธุรกิจกลุ่มและการคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม และการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้าของกลุ่ม 2) ด้านการดำเนินงาน การสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานกลุ่ม การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม ผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม การควบคุมตรวจสอบการดำเนินธุรกิจกลุ่ม และการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม 3) ด้านการรับผลประโยชน์ การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการผลิต/การแปรรูปเพิ่มขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก และการรับผลประโยชน์ที่ทำให้เป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น และ 4) ด้านการติดตามและประเมินผล การติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจ การทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม การประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี การประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิมล อิศระธนาชัยกุล ศรินทร์ญา จังจรัส สุวิมล แซ่ก่อง อธิชัย สีดำ (2564 : 1130 - 1136) พบว่า พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับได้ดังนี้คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนมากที่สุด รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนด้านทักษะในการจัดทำบัญชี การจัดทำแผนพัฒนาวิสาหกิจชุมชนการบริหารจัดการ การผลิต การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การบริหารการเงินการตลาด และการจัดการความรู้อย่างต่อเนื่องและมีทิศทางอย่างชัดเจน

1.2 การส่งเสริมให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสร้างกระบวนการผลิตที่มีมาตรฐานควบคุมคุณภาพมาตรฐานปริมาณและเวลาตามความต้องการของตลาดได้อย่างสม่ำเสมอและสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเส้นทางการกระจายสินค้าผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนสู่การขยายตลาดรูปแบบ E-commerce เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

2.2 ควรศึกษาบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการส่งเสริมและยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง (References)

จินตวีร์ เกษมสุข. (2559). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล อิศระธนาชัยกุลและคณะ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการของวิสาหกิจชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา*. การประชุมทางวิชาการระดับชาติราชภัฏเลยวิชาการ ครั้งที่ 7 ประจำปี พ.ศ. 2564 “ความท้าทายทางการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสังคมท้องถิ่นวิถีใหม่” Research and innovation challenges for the new normal local society ในวันพฤหัสบดีที่ 25 กุมภาพันธ์ 2564 ณ อาคารศูนย์คอมพิวเตอร์และศูนย์ภาษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จังหวัดเลย.

เสรี พงศ์พิศ และคณะ. (2544). *วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาไทย.

อิราวัฒน์ ชมระกา. (2550). *การจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอในเขตภาคเหนือตอนบนของไทย*. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน*. 1(2), 55-78.

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้น
ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร**
**People's Participation in Moto punk Solving Problems
in Mueang Phichit District**

ถนอม จินาวา¹
Thanom Jinawa

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร และ 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนที่พักอาศัยและมีชื่อในทะเบียนราษฎรในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำนวน 399 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ Independent Sample t-test , One-way ANOVA ผลการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุในช่วง 31 - 40 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ส่วนมากมีอาชีพรับราชการ ค่าเฉลี่ยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่ได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร

คำสำคัญ (Keywords): เด็กแว้น; การมีส่วนร่วม; การแก้ปัญหา

Abstract

The objectives of this research were to 1. study the level of participation in solving the problems of foreign children in Mueang Phichit district and 2. compare the level of participation in solving the problems. Children in the area of Mueang Phichit District were classified by personal status. The sample group used in the study was comprised of 399 people residing in the civil registration in the area of Mueang Phichit District. Use questionnaires as a tool to collect data. The

Received: 2022-03-19 Revised: 2022-04-25 Accepted: 2022-05-06

¹ ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธรภาค 6 Traing Center of Police Region. Corresponding Author
e-mail: tjinawa@gmail.com

statistics used in the data analysis consisted of descriptive statistics such as frequency, percentage, mean, and standard deviation. And inferential statistics such as Independent Sample t-test , one – way ANOVA. The study's findings revealed that the majority of respondents were female and aged between 31 and 40 years. The education level is lower than a bachelor's degree. Most of them are civil servants. The average participation of the people in solving the problem of vacant children in Mueang Phichit District The overall level is at a high level. The hypothesis testing found that gender, age, education level, and occupation did not affect public participation in solving the problem of vacant children in Mueang Phichit District.

Keywords: Children; Participation; Problem Solving

บทนำ (Introduction)

ปัญหา ‘เด็กแว้น’ เป็นอีกหนึ่งปัญหาที่สังคมไทยยังหาทางแก้ไข เมื่อกล่าวถึง ‘เด็กแว้น’ คนทั่วไปมักจะนึกถึงภาพของเด็กกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะผู้ชายที่ขี่รถจักรยานยนต์ดั่งเสียงดัง รบกวนและสร้างความเดือดร้อนรำคาญบริเวณแหล่งชุมชนในเวลากลางคืน เด็กเหล่านี้มักเป็นกลุ่มที่ถูกสังคมทอดทิ้ง เป็นกลุ่มเด็กชายขอบของสังคม ฉะนั้นการที่พวกเขาเหล่านั้นออกมารวมตัวกันจึงนำไปสู่การสร้างตัวตน สร้างอัตลักษณ์ และสร้างการยอมรับกันภายในกลุ่ม นอกจากพฤติกรรมการขับขี่รถจักรยานยนต์ดั่งเสียงดังรบกวนชาวบ้านแล้ว ยังมีการแข่งขันกันเองบนถนนหรือทางสาธารณะซึ่งไม่ใช่ที่สำหรับแข่งรถจักรยานยนต์ หรือมีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่ม ข้ำร้ายอาจมีการใช้สารเสพติด ใช้อาวุธ และรวมไปถึงการค้าประเวณี ยิ่งในปัจจุบันการมีสื่อสังคมออนไลน์ยิ่งทำให้การนัดหมาย หรือการซื้อขายสิ่งของเหล่านี้ทำได้ง่ายขึ้น

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้หลายภาคส่วนมีความพยายามที่จะแก้ไข ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขอย่างพื้นฐานในเบื้องต้น เช่น การกวาดขันวินัยจราจร การตั้งด่านตรวจเพื่อสกัดจับ การออกกฎหมายมาควบคุมทั้งตัวผู้ขับขี่และผู้ปกครอง การมีมาตรการที่เข้มข้นขึ้นหลังการจับกุมอย่างการยึดของกลาง การนำไปอบรม การนำไปปรับทัศนคติ หากก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างเด็ดขาด ข้ำร้ายยังขยายไปสู่ความรุนแรงด้านอื่นๆ อาทิ การมีเพศสัมพันธ์แบบฉวยโอกาสและไม่ปลอดภัย การเสพ ซื้อ และจำหน่ายยาเสพติด การใช้อาวุธเพื่อต่อสู้กันระหว่างกลุ่ม รวมถึงการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ งานตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและเพื่อให้ประชาชนได้รู้จักป้องกันตนเอง ครอบครัว ให้รอดพ้น

จากอาชญากรรมและอุบัติเหตุต่างๆ ตลอดจนให้ความสนใจในกิจการของตำรวจ ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการแจ้งข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การป้องกันอาชญากรรมและปัญหาอื่นๆ ยิ่งขึ้น โดยกระตุ้นให้ประชาชนมีความตระหนกอยู่เสมอว่าปัญหา

เหล่านี้นั้นเป็นปัญหาของสังคมที่ทุกคนต้องร่วมแรงร่วมใจกันช่วยกันแก้ไข และไม่ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของตำรวจฝ่ายเดียว ซึ่งในปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้กำหนดพันธกิจในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมโดยส่งเสริมให้ประชาชน ชุมชน และท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาและยุทธศาสตร์การควบคุมอาชญากรรมให้อยู่ในระดับที่ไม่กระทบต่อการดำเนินชีวิตอย่าง ปกติสุขของประชาชน และส่งเสริมให้มีกิจกรรมชุมชนเข้มแข็ง เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา อาชญากรรมชุมชน ให้เกิดความเหมาะสมกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอีกหนึ่งแนวทางที่ถูกหยิบยกมาสนใจ เพราะเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม ทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นกลไกอันสำคัญในการก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและ มั่นใจว่าการกระทำใด ๆ ที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง จะทำ ให้เกิดความโปร่งใสในกิจกรรมต่าง ๆ อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้โดยประชาชน ฉะนั้น เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ขึ้นในสังคมหากมีการร่วมมือกันโดยประชาชนของกลุ่มนั้น ๆ ในการเข้า มาเพื่อมีส่วนร่วมในการช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ย่อมสามารถที่จะหาทางออกในทางที่ดีได้ เพราะ จะเป็นที่ยึดพอใจและเป็นที่ยอมรับแก่ประชาชนในสังคมนั้น ๆ ปัจจุบันประเทศไทยได้ให้สิทธิแก่ ประชาชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญปี พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการเมืองและในด้านอื่น อันเป็นหลักการที่ก่อให้เกิดบทบัญญัติในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เพิ่มบทบัญญัติ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมไว้ในส่วนที่ 5 มาตรา 81

ผู้วิจัยในฐานะรับราชการตำรวจ และอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จึง เล็งเห็นปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ และตระหนักถึงความสำคัญของหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน จึง สนใจวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร โดยจะทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ต่อการแก้ไข ปัญหาเด็กแว้น และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหา ดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้เกิด ประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ พร้อมทั้งสามารถนำผล การศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการผลักดันนโยบาย สำหรับการพัฒนาการบริหารงานของสถานี ตำรวจภูธรเมืองพิจิตรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อ ประชาชนในพื้นที่ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในเขตพื้นที่อำเภอเมือง พิจิตร

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมือง
พิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) มี
ขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่พักอาศัยและมีชื่อในทะเบียน
ราษฎร ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จำนวน 108,142 คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่พักอาศัยและมีชื่อ
ในทะเบียนราษฎร ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร โดยทำการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
(Random Sampling) และกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สูตรของยามานะ(Yamane)
ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นที่ .05

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่มีโครงสร้างเกี่ยวกับเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม
ร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร สร้างแบบสอบถาม
(Questionnaire) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการ
แก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามนี้ โดย
ทำการศึกษาข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ มาเป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถาม
โดยแบ่งส่วนประกอบของแบบสอบถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และ
อาชีพ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามข้อคำถามเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไข
ปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร จะใช้เป็นตัวแปรตาม (Dependent variable)
เป็นลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต(Likert) 5
ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด ตามประเด็น
3 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจ
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะคำถามแบบปลายเปิด ให้ประชาชน
เสนอแนะตามความคิดเห็นส่วนตัวเพิ่มเติม

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็น
เครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอ
เมือง จังหวัดพิจิตร ซึ่งมีวิธีการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาลูกแว่น จากตำรา วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถามการวิจัยในครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดเนื้อหาและตัวแปรของคำถามในแบบสอบถามที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาในประเด็นที่ต้องการศึกษาและมีลักษณะข้อคำถามที่เข้าใจง่ายและทุกคนสามารถให้ข้อเท็จจริงในการตอบคำถามได้

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถามตามขั้นตอนที่ 2 แล้วนำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อขอความเห็นชอบ ทั้งในประเด็น ด้านเนื้อหาสาระของข้อคำถาม โครงสร้างของคำถาม ภาษาที่ใช้ และตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามดังกล่าว โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Item Objective Congruence Index : IOC) โดยต้องได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไปทุกข้อ

ขั้นตอนที่ 4 ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม ตามประเด็นข้อแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการแก้ไขภาษา เนื้อหา ข้อคำถามให้กระชับได้ใจความและตรงประเด็นเพื่อให้แบบสอบถามมีเนื้อหาที่กระชับ ชัดเจน ตรงประเด็น และเข้าใจง่ายสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 5 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอนที่ 4 แล้วนั้น ไปขอความเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถามดังกล่าว และหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของงานวิจัย (Item Objective Congruence Index : IOC) โดยต้องได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไปทุกข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนที่พักอาศัยและมีชื่อในทะเบียนราษฎรนอกพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .951

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนที่พักอาศัยและมีชื่อในทะเบียนราษฎรในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำนวน 399 คน โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยกำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามภาคสนามเป็นเวลา 1 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการออกแบบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เป็นการบรรยายของข้อมูลด้วยสถิติเบื้องต้น ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation :

SD) ซึ่งผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา และอาชีพ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตรโดยการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วง

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) เป็นการใช้ค่าสถิติวิเคราะห์ข้อมูลระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ในการเปรียบเทียบความแตกต่างในประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา และอาชีพ เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติ Independent Sample t-test เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม และใช้การประมวลผลความแปรปรวนทางตรง (One-way ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่ม

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร” มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) จำแนกตามเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 50.9 และเป็นเพศชาย จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.1

2) จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 31 – 40 ปี จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 32.1 รองลงมาอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 อายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.3 และอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0

3) จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 60.9 รองลงมาจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 ปริญญาโท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.8 และจบการศึกษาสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 ตามลำดับ

4) จำแนกตามอาชีพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับราชการ จำนวน 160 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1 รองลงมามีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 มีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 และมีอาชีพค้าขาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3 ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร โดยรวมและรายด้าน มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตามตัวแปรโดยรวม ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมาก โดยเรียงลำดับระดับการมีส่วนร่วมจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.20ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่โดยเริ่มจากภายในครอบครัว เช่น ไตร่ตรองถึงความจำเป็นก่อนซื้อรถจักรยานยนต์ไว้ใช้ภายในครอบครัว คำนึงถึงปัญหาที่อาจจะเกิดตามมาภายหลังหากซื้อรถจักรยานยนต์แล้ว หมั่นสังเกตพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ของลูกหลานภายในครอบครัว หลีกเลี่ยงไม่ให้ลูกหลานใช้รถจักรยานยนต์เพียงลำพัง ฯลฯ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82

ลำดับต่อมา คือ มีส่วนร่วมในการแนะนำให้เพื่อนบ้านและคนในครอบครัวเป็นหูเป็นตา ช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นในละแวกบ้านที่อาจมีพฤติกรรมเสี่ยงกลายเป็นเด็กแว้น อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 มีส่วนร่วมในการชักชวน/ประชาสัมพันธ์เพื่อนบ้านและคนในครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้น การรวมกลุ่มของเด็กแว้น และการแข่งรถกันของเด็กแว้นบนถนนสาธารณะ ฯลฯอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 การมีส่วนร่วมในกรณีเมื่อพบเห็นเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มไปในทางที่กำลังจะมีการแข่งรถของเด็กแว้นบนถนนสาธารณะ ได้ใช้โทรศัพท์แจ้งเหตุไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 การมีส่วนร่วมในการติดตั้งจุดตรวจตู้แดงของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ตามลำดับ

2. ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.40เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร/เบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีเกิดเหตุการณ์รวมกลุ่มของเด็กแว้นในชุมชน หรือการรวมกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์บนถนนสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 การมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนที่เส้นทางการหลบหนีของกลุ่มเด็กแว้น และจุดรวมตัวของกลุ่มเด็กแว้นในชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 การมีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกให้ที่พักรถตรวจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการออกตรวจในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 การมีส่วนร่วมร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำข้อมูล ประวัติบุคคลของเด็กแว้นในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุปกรณ์ในการออกตรวจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ไฟฉาย เสื้อสะท้อนแสง ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28ตามลำดับ

3. ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตรในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

3.46 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้บริการประชาชนดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในงานประเพณีภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 การเข้าร่วมชุดรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการสอดส่องดูแล ตรวจตราเฝ้าระวังชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 การมีส่วนร่วมในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม/รณรงค์ป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นและการรวมกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์บนถนนสาธารณะ เช่นอบรมวินยจราจร โครงการอาสาตำรวจบ้าน ฯลฯ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 การเข้ารับการฝึกอบรมในโครงการต่างๆของสถานีตำรวจ และได้ร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันปัญหาเด็กแว้น อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการแสดงความคิดเห็นผ่านตู้รับฟังความคิดเห็นของสถานีตำรวจ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา และอาชีพ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้น ในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตามเพศ เป็นดังนี้ เพศชาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง และเพศหญิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.48 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า เพศชาย ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เท่ากับ 3.37 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ เพศหญิง พบว่า ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.43 อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.39 อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตรจำแนกตามอายุ เป็นดังนี้ อายุต่ำกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 อยู่ในระดับมาก ช่วงอายุ 31 – 40 ปี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57อยู่ในระดับมาก และอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า อายุต่ำกว่า 30 ปี ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.70อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 อยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.59อยู่ในระดับมาก ตามลำดับช่วงอายุ 41 – 50 ปี ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนกิจการของ

ตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ อายุมากกว่า 51 ปีขึ้นไป ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.67 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตามระดับวุฒิการศึกษา ระดับวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับปานกลาง ระดับวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 อยู่ในระดับมาก ระดับวุฒิการศึกษาปริญญาโท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 อยู่ในระดับมาก และระดับวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาโท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาโทด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับวุฒิการศึกษาปริญญาโทด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 อยู่ในระดับมากและด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.46 อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.57 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 อยู่ในระดับปานกลางและด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.28 อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับระดับการศึกษาปริญญาตรี ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.70 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 อยู่ในระดับมากและด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.61 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตามอาชีพ อาชีพรับราชการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.59 อยู่ในระดับมาก อาชีพค้าขาย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง อาชีพประชาชนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 และอาชีพอื่นๆมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.36 อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่าอาชีพรับราชการด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.71 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 อยู่ในระดับมาก และด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 3.52 อยู่ในระดับมาก ตามลำดับอาชีพค้าขาย ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.65 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ

4. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่
อำเภอเมืองพิจิตร ที่มีเพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา และอาชีพต่างกัน เพื่อทดสอบสมมติฐาน ดังนี้

2.สมมติฐานที่ 2 ประชาชนอำเภอเมืองพิจิตร ที่มีอายุต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน ต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้ง 3 ด้าน พบว่า อายุที่ต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่าง

3.สมมติฐานข้อที่ 3 ประชาชนอำเภอเมืองพิจิตร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้ง 3 ด้าน พบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่างกัน

4.สมมติฐานข้อที่ 4 ประชาชนอำเภอเมืองพิจิตร ที่มีอาชีพต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกัน ต่อการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการ

ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทั้ง 3 ด้าน พบว่าอาชีพต่างกัน มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร มีประเด็นที่ค้นพบควรแก่การอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร พิจารณาเป็นรายด้านได้ดังนี้

1) ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่โดยเริ่มจากภายในครอบครัวตนเอง อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.82 มีส่วนร่วมในการแนะนำให้เพื่อนบ้านและคนในครอบครัวเป็นหูเป็นตาช่วยกันสอดส่องดูแลพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นในละแวกบ้านที่อาจมีพฤติกรรมเสี่ยงกลายเป็นเด็กแว้น อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.73 มีส่วนร่วมในการชักชวน/ประชาสัมพันธ์เพื่อนบ้านและคนในครอบครัวให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้น การรวมกลุ่มของเด็กแว้น และการแข่งรถกันของเด็กแว้นบนถนนสาธารณะ ฯลฯ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 มีส่วนร่วมในกรณีเมื่อพบเห็นเหตุการณ์ที่มีแนวโน้มไปในทางที่กำลังจะมีการแข่งรถของเด็กแว้นบนถนนสาธารณะ ได้ใช้โทรศัพท์แจ้งเหตุไปยังเจ้าหน้าที่ตำรวจ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.62 และมีส่วนร่วมในการติดตั้งจุดตรวจดูแลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 ตามลำดับ

2) ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีส่วนร่วมในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร/เบาะแสแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ ในกรณีเกิดเหตุการณ์รวมกลุ่มของเด็กแว้นในชุมชน หรือการรวมกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์บนถนนสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.56 มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนที่เส้นทางการหลบหนีของกลุ่มเด็กแว้น และจุดรวมตัวของกลุ่มเด็กแว้นในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 มีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวกให้ที่พักสายตรวจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ในการออกตรวจในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.42 มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำข้อมูล ประวัติบุคคลของเด็กแว้นในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.29 และมีส่วนร่วมในการสนับสนุนอุปกรณ์ในการออกตรวจแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ เช่น ไฟฉาย เสื้อสะท้อนแสง ฯลฯ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.28 ตามลำดับ

3) ด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณา

เป็นรายชื่อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการให้บริการประชาชนดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยในงานประเพณีภายในชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.60 เข้าร่วมชุดรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการสอดส่องดูแล ตรวจตราเฝ้าระวังชุมชน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.54 มีส่วนร่วมในการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการจัดกิจกรรมฝึกอบรม/รณรงค์ป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นและการรวมกลุ่มแข่งรถจักรยานยนต์บนถนนสาธารณะ เช่นอบรมวินัยจราจร โครงการอาสาตำรวจบ้าน ฯลฯ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.52 เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการต่างๆของสถานีตำรวจ และได้ร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันปัญหาเด็กแว้น อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.33 และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยการแสดงความคิดเห็นผ่านตู้รับฟังความคิดเห็นของสถานีตำรวจ อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.31 ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร จำแนกตามข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า

สมมติฐานที่ 1 ประชาชนที่มีเพศต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากไม่ว่าจะเพศชายหรือเพศหญิงทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ จึงทำให้เพศไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร

สมมติฐานที่ 2 ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากทุกช่วงอายุต่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ไม่มากนักน้อย เนื่องจากต่างก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเด็กแว้นที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม จึงทำให้อายุไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร

สมมติฐานที่ 3 ประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากประชาชนไม่ว่าจะมีการศึกษาระดับใดต่างก็เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ จึงทำให้ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร

สมมติฐานที่ 4 ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากไม่ว่าจะมีอาชีพอะไร ทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ไม่มากนักน้อย เนื่องจากต่างก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเด็กแว้นที่อาจส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม จึงทำให้อาชีพไม่ได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร ด้านการป้องกันการเกิดปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ ด้านการสนับสนุนกิจการของตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และด้านการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจผู้วิจัยขอเสนอแนะในภาพรวมสำหรับการนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์ในลำดับต่อไป กล่าวคือ จากการวิจัยพบว่า เพศ อายุ ระดับวุฒิการศึกษา และอาชีพ ต่างก็ไม่ได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่อำเภอเมืองพิจิตร เพราะทุกคนต่างก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่ว่าเป็นปัญหาที่อาจจะส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ไม่ว่าจะในทางตรงหรือทางอ้อม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความร่วมมือของประชาชนที่มีต่อการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในแต่ละพื้นที่ เพื่อนำแนวทางแต่ละพื้นที่มาปรับปรุงแก้ไข หรือแสวงหาความร่วมมือของประชาชนต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่
3. ควรมีการศึกษารูปแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์ที่มีประสิทธิผล ส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง (References)

- พัทธนันท์ คงทอง. (2556). พฤติกรรมการขับซิ่งรถจักรยานยนต์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุที่เกิดจากการขับซิ่งรถจักรยานยนต์: กรณีศึกษาชุมชน ตำบลท่ามิหรำ อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร. วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 5(9), 56.
- รณกฤต มารยาทตร์. (2558). ประสิทธิภาพการนำนโยบายปราบปรามการแข่งขันรถจักรยานยนต์บนถนนสาธารณะไปปฏิบัติ: กรณีศึกษาถนนประเสริฐมนูกิจ (เกษตร-นวมินทร์). วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สิริอร นิยมเดช. (2556). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินกิจกรรมตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี 2555 บ้านหนองอ้อ หมู่ 3 ตำบลมะขาม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี. รายงานการวิจัย. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรนิตย์ บุนนาค. (2555). การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน : กรณีการแข่งขันรถบนถนน. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยยุติธรรม.

การให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์เพื่อขจัดความทุกข์ตามแนวทางพุทธจิตวิทยา Astrological Counseling to Eliminate Suffering According to Buddhist Psychology Guidelines

พระครูสมุห์พูลสวัสดิ์ จิตสิโล¹ พระพุฒิพนธ์ จันทวโส²

PhrakhrusamuPhoonSawat Thitasilo, PhraPuttipun Jantawangso

บทคัดย่อ (Abstract)

การให้คำปรึกษาทางโหราศาสตร์และการพยากรณ์เพื่อขจัดความทุกข์ ตามแนวทางพุทธจิตวิทยา ซึ่งจากการศึกษาพบว่า นักจิตวิทยาผู้ให้การปรึกษามี ชื่อเสียงได้ให้ความเห็นว่า (จิน แบร์รี, 2544) ปัญหาการบงกชจิตใจของผู้รับการปรึกษานั้น เกิดจากบุคคลนั้นมองตนเองไม่ตรงกับความเป็นจริง ไม่เข้าใจความรู้สึก ความต้องการของตนเอง อย่างแท้จริง มีความสับสน เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดความวิตกกังวล คับข้องใจ หรือเก็บ กตอาฆน ความรู้สึกเหล่านี้จะไปปิดกั้นความสามารถในการใช้เหตุผลที่มีอยู่ในตนเอง ซึ่งจะช่วยลด ปัญหาทางด้านอารมณ์และความรู้สึกที่เป็นทุกข์วิตกกังวลไปได้ ช่วยให้ผู้รับคำปรึกษา ได้สำรวจปัญหา สำรวจตนเอง สำรวจความเป็นจริงต่าง ๆ ช่วยให้เกิดสติและปัญญา มองเห็นทางสว่างในการแก้ไข ปัญหาและได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตนเองตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไปได้

คำสำคัญ (Keywords): โหราศาสตร์; ความทุกข์; พุทธจิตวิทยา

Abstract

Astrological and prophetic counseling to eliminate suffering according to Buddhist psychology which the study found A well-known counselor psychologist has commented that (Jean Barry, 2001) the problem that bothers the counselor is caused by that person who does not see himself as true don't understand the feeling Their own needs, really, are confused, inappropriate behavior. causing anxiety, frustration, or suppression, these feelings will block your ability to reason with yourself. This will help reduce emotional problems and feelings of distress and anxiety. help the consultant to explore problems, to explore oneself, to explore various realities, to develop consciousness and wisdom saw a bright way to solve

Received: 2021-11-15 Revised: 2021-12-20 Accepted: 2021-12-28

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Corresponding Author e-mail:6401104312@mcu.ac.th

problems and used Self-contained ability to decide to continue solving problems on their own.

Keywords: astrology; suffering; Buddhist psychology

บทนำ (Introduction)

การศึกษา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีความสับสนหรือผู้ที่มีความทุกข์ทางด้านอารมณ์-จิตใจ ด้วยการพูดคุยกันอย่างมีขั้นตอนโดยผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้ช่วยสร้างบรรยากาศของความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ผู้มีปัญหาที่มีความรู้สึกสับสนใจว่าได้รับการยอมรับและเข้าใจจึงพร้อมที่จะเปิดเผยความรู้สึก หรือปัญหาของตนและเกิดการเรียนรู้สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจนสามารถตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตามการสงสัยใคร่รู้ของมนุษย์ซึ่งมีมากกว่าสัตว์โลกประเภทอื่น โดยเฉพาะความใคร่รู้สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไปของชีวิต การคาดการณ์ หรือการทำนายจึงเกิดขึ้น เพื่อจะใช้เป็นข้อมูลเพื่อจัดทุกขีในการดำเนินชีวิต

ในทางพุทธศาสนาได้มีการพยากรณ์ปรากฏให้เห็น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ยุตโต), 2553) ในพระไตรปิฎกและอรรถกถาไว้หลายตอน เช่นการที่พระพุทธรองค์ได้รับการพยากรณ์ จากเหล่าพราหมณ์ 8 คน ภายหลังพระประสูติกาลเพียง 5 วัน นอกจากนั้นการที่พระองค์ทรง พยากรณ์พระสุบินของพระองค์เองก่อนที่จะทรงตรัสรู้ คำพยากรณ์ของพระองค์จะตรัสแบบชักถาม เข้าหากรรม คือทรงพยากรณ์โดยอิงกรรมคือการกระทำของคนโดยไม่ตรัสถึงปาฏิหาริย์ใด ๆ (อง.ปญจก. (ไทย) 22/2542/238-235.) คนในสังคมไทยก็มีความเชื่อเรื่องการพยากรณ์หรือการทำนายซึ่งมีอยู่ทั่วไป ทางโหราศาสตร์แม้บางพิธีกรรมซึ่งเป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาโดยตรงก็ยังเกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์อยู่ ในส่วนความคิด ความเชื่อ และการตัดสินใจของคนไทยได้รับอิทธิพลจากโหราศาสตร์อยู่มาก และมีแนวโน้มได้รับความนิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะคนที่พึ่งพิงโหราศาสตร์ส่วนใหญ่จะมีทัศนคติที่ดีมีความสนใจและ เชื่ออยู่แล้ว (ณัชชา ชินธิป, 2558)

ดังนั้น ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์จึงส่งผลต่อชีวิตหลายด้าน เช่น ช่วยสร้างความมั่นใจ ช่วยในการตัดสินใจ ช่วยวางแผนอนาคต พร้อมทั้งสอดแทรกคติ ธรรมคำสอนให้กับบุคคล (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2556) ในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะพัฒนาการให้การปรึกษานวกรหลักพุทธศาสนาไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของมนุษย์ ทั้งปัญหาส่วนตัว ครอบครัว ตลอดจนอาชีพ การงานของคนทุกระดับชั้น นอกจากจะแสวงหาวิธีการ แก้ปัญหาดังกล่าวด้วยศาสตร์แขนงอื่นแล้ว อย่างไรก็ตามก็มักมีกลุ่มคนจำนวนมากได้ใช้หลักโหราศาสตร์มาผนวกเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกระบวนการให้การปรึกษาเพื่อเสริมสร้าง กำลังใจ และแรงจูงใจในการแก้ปัญหาโดยองค์รวมในชีวิตและสังคม กล่าวคือคุณสมบัติของผู้ให้ คำปรึกษาทั้งทางจิตวิทยา ทางพุทธศาสนา พุทธจิตวิทยา แม้ทางแก้ปัญหาทางกฎหมาย คุณสมบัติพื้นฐานและความสามารถในการเข้าใจปัญหา โดยเฉพาะคุณสมบัติในการจูงใจและทักษะในกระบวนการให้การปรึกษา รวมทั้งวิธีหลักความคิด วิธีจูงใจล้วนมีกระบวนการใกล้เคียงกัน

ความหมายของโหราศาสตร์

ความเชื่อในเรื่องของการทำนายและการพยากรณ์โชคชะตาของมนุษย์ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของโลกโดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวต่าง ๆ เป็นเครื่องชี้และอธิบายอำนาจและอิทธิพลของดวงดาวต่าง ๆ ผ่านกระบวนการที่เรียกว่า โหราศาสตร์ คือศาสตร์ที่ว่าด้วยการพยากรณ์ โดยอาศัยการโคจรของดวงดาวเป็นหลัก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) โหราศาสตร์ (Astrology) มาจากภาษาละตินและกรีก คือ Astron ดวงดาว กับ Logia ความรู้ (Anthony Philip Stone, 1981) ในภาษาสันสกฤตเป็นคำประสมสองคำ คือ อโห และราตรี แปลว่าวันและคืน และคำที่นำมาที่ใช้แทนโหราศาสตร์ได้อีก คือ โยติષศาสตร์ แปลว่า วิชาที่ว่าด้วย แสงสว่าง (พระยาบริรักษ์เวชการ, 2535) โหราศาสตร์เป็นวิชาที่ใช้สำหรับพยากรณ์โดยอาศัยการเคลื่อนที่ของโลก ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์และดาว พระเคราะห์ต่าง ๆ ในระบบสุริยจักรวาล ดังนั้น โหราศาสตร์ จึงหมายถึงความรู้ที่เป็นศาสตร์อันว่าด้วยนักษัตริยวิทยาเกี่ยวกับเวลา และความรู้ทางด้านดาราศาสตร์ ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่ถือกำเนิดมาโหราศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ที่ต้องอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลักสำคัญในการพยากรณ์ (เทพย์ สาริกบุตร, 2532) โหราศาสตร์ทางตะวันออก จัดเป็นศาสตร์ชั้นสูงที่มีมานานก่อนพุทธกาลหลายพันปี จาก หลักฐานที่ปรากฏในคัมภีร์โหราศาสตร์และความเชื่อที่ได้รับสืบทอดกันต่อ ๆ มา อินเดียเป็นชนชาติที่บันทึกประวัติศาสตร์ด้านโหราศาสตร์มายาวนาน โหราศาสตร์และดาราศาสตร์ในอินเดีย มีความเป็นมาและศึกษาควบคู่กันมาตลอด โดยคัมภีร์พระเวทของศาสนาพราหมณ์อันเป็นพื้นฐานของ โหราศาสตร์ที่นับถือและบูชาเทพเจ้า และจากการที่มนุษย์พบเห็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นบนท้องฟ้า ทำให้เกิดความเชื่อว่าเหตุการณ์เหล่านั้นเป็นสิ่งที่กำหนดความเป็นไปในการดำเนินชีวิตมนุษย์ จึงให้ความหมายของสิ่งที่เห็นบนท้องฟ้าเป็นเสมือนเทพเจ้า ทำให้มีเรื่องราวที่เล่าขานสืบทอดกันมา (ประพันธ์ เตะละกุด, 2543) ยุคที่ถือว่าเป็นการเริ่มต้นของโหราศาสตร์ คือ ยุคพระเวท ของศาสนาพราหมณ์ตามลัทธิพราหมณ์ เรียกว่า “ยุคไตรเภท” (สนิท ศรีสำแดง, 2544) อยู่ในช่วงระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของชาวอารยัน และทำการขยายอาณาเขต มีการเผยแพร่วัฒนธรรมและอารยธรรมของมนุษย์ชาติในยุคนี้ยังไม่ได้รับการยอมรับมากนัก แต่เมื่อเข้าสู่ยุคพระเวท “ภควัดคีตา” เป็นยุคที่พระเวทมีอิทธิพลครอบงำสังคมชาวอินเดียมากที่สุดในสมัยนั้น วรรณกรรมพระเวทที่สำคัญ ถือว่าเป็น “ศรุติ” คือได้ยินและรับมาจากพระโอษฐ์ของพระผู้เป็นเจ้า มิได้เขียนและแต่งขึ้นเอง เรียกว่า “ไตรเภท ได้แก่

1. ฤคเวท เป็นคำฉันท์สำหรับสวดอ้อนวอนพระเป็นเจ้า
2. ยชุรเวท เป็นคำร้อยแก้ว ใช้ท่องในเวลาบวงสรวงพระเป็นเจ้า
3. สามเวท เป็นคำฉันท์ ใช้สวดในพิธีถวายน้ำโสม
4. อถรรพเวท เพิ่มในภายหลัง เป็นคัมภีร์ประกอบด้วยคาถาอาคม

ดังนั้น การพยากรณ์ของพราหมณ์ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก และในชั้นอรรถกถา ได้กล่าวถึงคัมภีร์ที่พวกพราหมณ์ศึกษา คือ ไตรเพท และคัมภีร์มหาปุริสลักษณะ ที่พวกพราหมณ์ใช้ในการพยากรณ์เจ้าชายสิทธัตถะ และโหราศาสตร์ได้ถูกเผยแพร่ออกไปในและนอกประเทศอินเดีย ด้วยการสืบทอดแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมระหว่างกลุ่มชน ด้วยอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ที่แทรกซึมอยู่

มากบ้างน้อยบ้าง ในทุกวัฒนธรรม เช่นการเริ่มประกอบพิธีมงคลใด ๆ ต้องมีการดูฤกษ์ยาม การสั่นกระดิ่ง เป่าสังข์ การเบิก แว่นเวียนเทียน เป็นต้น ดังจะเห็นได้จากการนำความรู้ในเรื่องของดาวนักษัตรฤกษ์ของอินเดียนำมาพัฒนาความรู้ทางด้านโหราศาสตร์ไทยในเรื่องของ วัน เดือน ปี และทักษา ดังที่ใช้กันอยู่จนถึงทุกวันนี้ (กฤติกาวัลย์ หิรัญ, 2554)

ความทุกข์ในพุทธศาสนา

มนุษย์เราทุกคนที่เกิดมาต้องประสบกับความทุกข์นานาประการทุกข์นั้นเกิดจากหลายสาเหตุ ทั้งที่ตนเองสร้างขึ้นและสิ่งอื่นสร้างขึ้น ชีวิตมนุษย์จึงตกอยู่ในภาวะยากลำบากตลอดเวลา และการที่มนุษย์จะสามารถลดความทุกข์จนถึงการดับทุกข์ได้นั้นต้องเข้าใจถึงความหมาย ประเภท ลักษณะ สาเหตุของความทุกข์ แล้วจึงศึกษาวิธีลดความทุกข์ จนถึงวิธีดับทุกข์ในที่สุด

ในพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ยังได้ระบุความหมายของคำว่า ทุกข์ ดังนี้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2556)

ทุกข์ 1. สภาพที่ทนอยู่ได้ยาก สภาพที่คงทนอยู่ไม่ได้ เพราะถูกบีบคั้นด้วยความเกิดขึ้นและความดับสลาย เนื่องจากต้องเป็นไปตามเหตุปัจจัยที่ไม่ขึ้นต่อตัวมันเอง (ข้อ 2 ในไตรลักษณ์) 2. อาการแห่งทุกข์ที่ปรากฏขึ้น ได้แก่ คน (ได้ในคำว่า ทุกขสัจจะ หรือ ทุกขอริยสัจ ซึ่งเป็นข้อที่ 1 ในอริยสัจ 4) 3. สภาพที่ทนได้ยาก, ความรู้สึกไม่สบาย ได้แก่ ทุกขเวทนา, ถ้ามาคู่กับโทมนัส (ในเวทนา 5) ทุกข์หมายถึงความไม่สบายกายคือทุกข์กาย (โทมนัสคือไม่สบายใจ) แต่ถ้ามาลำพัง (ในเวทนา 3) ทุกข์ หมายถึงความไม่สบายกายไม่สบายใจ คือทั้งทุกข์กายและทุกข์ใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2556) อีกทั้งยังมีนักวิชาการทางพระพุทธธรรมกับวงการอื่น ๆ มีความเห็นว่า ความทุกข์ กับปัญหาชีวิต คือ สิ่งเดียวกัน สรุปสั้นว่า ทุกข์คือ ปัญหา

ลักษณะของความทุกข์ 10 ประเภท

ความทุกข์ 10 ประเภท เพราะเหตุที่ความทุกข์ในไตรลักษณ์ครอบคลุมเอาความทุกข์ทุกอย่างไว้ คือมีขอบเขตกว้างที่สุด ในที่นี้จึงขอกล่าวถึงความทุกข์อย่างรวม ๆ กันไป คือทั้งทุกข์ในชั้น 5 ทุกข์ในอริยสัจ และทุกข์ในไตรลักษณ์ 10 ประเภท คือ (วสิน อินทสระ, 2544)

1. สภาวะทุกข์ ทุกข์ตามสภาพของสังขาร ได้แก่ ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ และความตาย ทุกข์ทั้ง 3 อย่างนี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ละเอียดพอสมควรแล้วในเรื่องอริยสัจ 4 ตอน ที่ว่าด้วยทุกข์ ในที่นี้จะกล่าวแต่โดยย่อพอได้ความเพื่อให้สมบูรณ์ ความเกิดเป็นทุกข์นั้น เพราะต้องเสี่ยงอันตรายในการเกิดทั้งเด็กและมารดาของเด็ก ขณะอยู่ในท้องมารดาแม้จะอยู่สบายสมควร ไม่กระทบกระเทือนอะไรมากนัก แต่ครั้งถึงวาระที่จะคลอดก็เริ่มมีความเดือดร้อนต่าง ๆ เมื่อคลอดออกมาแล้ว มาสู่ภพใหม่ ก็เริ่มเข้าสู่ยุคแห่งทุกข์ต่าง ๆ ตรงกันข้ามกับความไม่เกิด ซึ่งเป็นทางหมดทุกข์ ความแก่และความตายเป็นทุกข์อย่างไร ก็ปรากฏแจ่มแจ้งแก่คนทั่วไปอยู่แล้ว

2. ปกิณณกทุกข์ หรือ ปกรณทุกข์ แปลว่า ทุกข์จร หรือทุกข์เบ็ดเตล็ด ทานบ่งถึง ความโศก ความรำไรรำพัน ความทุกข์กายทุกข์ใจ ความคับแค้นใจอันเกิดขึ้นเพราะต้องพลัดพรากจาก สิ่ง

อันเป็นที่รักบ้าง เพราะประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักบ้าง เพราะเสื่อมญาติ เสื่อมทรัพย์บ้าง ประราณาสิ่งใดแล้วไม่ได้สิ่งนั้นตามต้องการบ้าง ความทุกข์ประเภทนี้มีอยู่แทบทุกวัน บางคนก็มีทุกวัน วันละมาก ๆ เสียด้วย จนเกือบทนไม่ไหว หรือทนไม่ไหว ถึงกับเป็นบ้าเอาทีเดียว

3. นิพัตถทุกข์ ทุกข์เนื่องนิตย์ ได้แก่ ความทุกข์อันเกิดจากหนาว ร้อน หิว กระจาย ปวด อุจจาระ ปัสสาวะ ความหิวกระจายเป็นทุกข์ที่ต้องบำบัตอยู่เสมอ ๆ วันละหลายครั้ง ท่านจึงเรียกว่า นิพัตถทุกข์ (ทุกข์เนื่องนิตย์) การทำงานหนัก การเสี่ยงชีวิตทำงาน ส่วนใหญ่ก็เพื่อแสวงหาอาหาร และนำมาบำบัตความหิวกระจายนี้เอง ความหิวกระจายจึงเป็นนิพัตถทุกข์ที่เห็นได้ชัด ถ้าไม่สามารถบำบัตได้เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งก็เป็นทุกข์หนักอาจถึงตายได้ มีตัวอย่างคนอดตายอยู่เสมอทั่วโลก

4. พยาธิทุกข์ ทุกข์อันสืบเนื่องมาจากโรคต่าง ๆ คือมีสาเหตุมาจากโรคต่าง ๆ เพราะร่างกายได้รับเชื้อโรคบ้าง เพราะอวัยวะเองพิการไป เช่น ต่อมพิการเป็นต้นบ้าง โรคเป็นสภาพเสียดแทงให้เจ็บปวดลำบาก ให้ทุกข์ร้อนหมดเปลืองทรัพย์สิ้น ทำลายความสามารถบนทอนพลังกาย พลังใจ และนั่นทอนอายุให้สั้น

5. สันตปาทุกข์ ทุกข์เพราะถูกกิเลสเผาให้เราร้อน โดยปกตินุษย์และสัตว์ถูกเพลิง ทุกข์คือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น เผาให้เราร้อนอยู่แล้วกองหนึ่ง ยังมีเพลิงกิเลส คือราคะบ้าง โทสะ บ้าง โมหะบ้างเผาอีก บางทีก็รุมเผาพร้อม ๆ กันทั้งสองกอง ทำให้มีความทุกข์เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ ตรีกุณ

6. วิบากทุกข์ ทุกข์อันเกิดจากวิบากหรือผลกรรม ทุกข์อันเกิดจากผลกรรมนี้ เป็นทุกข์อันน่ากลัวอย่างหนึ่ง ผู้ประกอบกรรมชั่วไว้ เมื่อถึง คราวกรรมชั่วนั้นจะให้ผลก่อทุกข์ไปจนกว่าการให้ผลของกรรมจะเพลาลงหรือหมดสิ้นไป ที่ว่ายากที่จะหลีกเลี่ยงได้นั้น เพราะเมื่อกรรมจะให้ผลแก่ผู้ใด มันย่อมวางแผนเป็นขั้นตอนที่จะจับผู้นั้นให้อยู่ไม่ว่าเขาจะหลีกเลี่ยงไปทางใด เพราะธรรมดาเมื่อบุคคลต้องประสบทุกข์ไม่ว่าเพราะเหตุใดก็ตามเขาย่อมหาทางหลีกเลี่ยง แต่กรรมมีแผนการไว้เรียบร้อยแล้วว่าถ้าเขาเลี่ยงไปทางนั้นทางนี้ กรรมจะจัดการอย่างนั้นอย่างนี้ คนที่ถึงคราวจะได้รับทุกข์เพราะกรรมเก่ามาให้ผลนั้น จึงหลีกเลี่ยงให้พ้นจากเงื้อมแห่งกรรมไปได้ยาก

7. สหคตทุกข์ ทุกข์ไปด้วยกัน ทุกข์ไปด้วยกัน ทุกข์กำกับ ได้แก่ทุกข์ที่พ่วงมาด้วยกับผลอันไพบุลย์ มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เป็นต้น แต่ละอย่างย่อมพัวพันด้วยทุกข์

8. อาหารปริเยฐิทุกข์ ทุกข์ในการหากิน มนุษย์และสัตว์ที่มีชีวิต ย่อมต้องอาศัย อาหารเป็นอยู่ ขาดอาหารอยู่ไม่ได้ ต้องตายสัตว์ชีพจึงต้องแสวงหาอาหารอยู่เนื่องนิตย์

9. วิวาหมุลกทุกข์ ทุกข์ซึ่งมีวิวาทเป็นมูล คือ ทุกข์อันมีสาเหตุมาจากการวิวาทกัน เพราะเหตุใดเหตุหนึ่ง เช่น ผลประโยชน์ขัดกัน เมื่อทะเลาะวิวาทกันแล้ว ก็มีความไม่โปร่งใจ หวั่นหวาดกลัวแพ้ บางคราวชนพรคพวกมาวิวาทด้วยกลายเป็นการยกพวกประหารกัน

10. ทุกขขันธ ทุกข์รวบยอด ได้แก่ ความทุกข์อันเนื่องมาจากการมีขันธ 5 หรือมี ตัวตน เพราะเหตุที่มีความเกิด มีตัวตนความทุกข์อย่างอื่นจึงตามมา อนึ่ง ความยึดมั่นในขันธ 5 เป็นการทำลายต้นเหตุแห่งความเกิด เมื่อไม่เกิด ความทุกข์ก็ไม่มี

แนวคิดเกี่ยวกับการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยา เริ่มตั้งแต่สมัยพุทธกาล เมื่อพระมหาบุรุษ (เจ้าชายสิทธัตถะ) สละราชสมบัติ ออกบรรพชามุ่งบำเพ็ญเพียรทางจิตสละโลกียสุข มุ่งสู่โลกุตระสุข จนถึงวันเพ็ญเดือนวิสาขะ (กลางเดือน 6) ทรงประทับอยู่ภายใต้ต้นอัสสัตถพฤกษ์ (ต้นโพธิ์) ครั้งเวลาอาทิตย์อัสดง ก็ทรงจำก่อกิจได้เลิสมารได้ ตรัสรู้พุทเพนิวาสานุสสติญาณ ในยามต้น หมายถึง ในยามต้นทรงตรัสรู้ถึงความรู้เป็นเครื่องระลึกได้ถึงขั้นที่อาศัยอยู่ในก่อน คือ การระลึกชาติได้

ตรัสรู้จะตูปาตญาณในยามกลาง หมายถึง ในยามกลางทรงปรีชา ตรัสรู้ถึงการจุติและอุบัติของสรรพสัตว์ทั้งปวง มีจักขุทิพย์มองเห็นสัตว์กำลังจุติบ้าง กำลังเกิดบ้าง มีอาการดีบ้าง เลวบ้าง เป็นต้น ตามกรรมของตนและตรัสรู้อัสวักขยญาณ ในยามสุดท้ายแห่งวันเพ็ญวิสาขะนั้น นับย้อนหลัง ไปก่อนเริ่มพุทธศักราชได้ 45 ปี หมายถึง ในยามสุดท้ายของวันเพ็ญเดือนหก มีพระชนมได้ 45 พรรษา ทรงตรัสรู้เป็นเหตุสิ้นอาสวะ ทรงมีญาณหยั่งรู้ในธรรมเป็นที่สิ้นไปแห่งอาสวะทั้งหลาย

จิตวิทยาเชิงพุทธในดินแดนแคว้นถิ่นประเทศไทย เมื่อพิจารณาหลักฐานทางประวัติศาสตร์และหลักฐานทางโบราณ พบว่า พุทธศาสนาได้แพร่เข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรก เมื่อคราว สังคายนาครั้งที่ 3 ราว พ.ศ. 300 โดยพระเจ้าอโศกมหาราช กษัตริย์แห่งอินเดีย ได้ส่งสมณะทูตไป ประกาศพระพุทศาสนายังประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เข้าประกาศพุทธธรรมในประเทศไทย คือ พระโสมเถระกับพระอุตระเถระ มีหลักฐานโบราณวัตถุที่ค้นพบ เช่น เสาธรรมจักร แท่นและสถูป โดยเฉพาะอักษรที่จารึกพระธรรมเป็นภาษามคธ เป็นภาษาที่ใช้ในท้องถิ่นของพระเจ้าอโศกมหาราช

ในสมัยที่พุทธศาสนาเข้าสู่ประเทศไทยครั้งแรกนั้น ประเทศไทยอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า สุวรรณภูมิ ในจดหมายเหตุแห่งจีน เรียกว่า ทวารวดี แสดงให้เห็นว่า การศึกษาจิตวิทยาทางพุทธศาสนาในประเทศไทย มีมาตั้งแต่สมัย พ.ศ. 300 ปรัชญาแห่งการศึกษากลายเป็นแนวทางการศึกษามีหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานพฤติกรรมในการดำเนินวิถีชีวิตความรู้โลกทัศน์ และชีวะทัศน์ เป้าหมายของชีวิตและการศึกษาพฤติกรรมทางจิต ใช้จิตวิทยาทางพระพุทศาสนาเป็นแบบแผนของพฤติกรรมในการดำรงชีวิต เป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าโดยอัตโนมัติ มาทุกยุคทุกสมัย (ภาณุวงศ์, 2544)

พุทธธรรมถือเป็นบรมสัจจะ หรือความจริงอันประเสริฐเกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ชี้ให้เห็นถึงรากเหง้าของความทุกข์ที่บีบคั้นจิตใจมนุษย์ซึ่งปรากฏอยู่อย่างซ่อนเร้น เห็นได้ยาก แต่ส่งผลกระทบกระจายในทุก ๆ มิติของชีวิตและจิตใจให้พ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ซึ่งความพิเศษและความลึกซึ้งของการเห็นความจริงแห่งทุกข์และการชำระความทุกข์คือ ปัญญาอันบริสุทธิ์ที่พระพุทเจ้าทรงค้นพบ และนำมาสั่งสอนเพื่อประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติมาเป็นเวลากว่า 2500 ปี ที่ผ่านมา และจากระยะเวลาอันยาวนานจนถึงในปัจจุบันนี้ พุทธธรรมได้รับการยอมรับแล้วว่าเป็น อากาลโก คือ เป็นธรรมที่ให้ผลได้ไม่จำกัดกาลยังประโยชน์ต่อบุคคลทุกเพศทุกวัยและทุกระดับชั้น พุทธธรรมจึง มีคุณค่าสำหรับมนุษยชาติโดยถ้วนหน้าตามระดับสติปัญญาของบุคคล

สาระแก่นแท้ของการศึกษาพุทธจิตวิทยา คือการศึกษาวิเคราะห์ธรรมชาติของ “จิต” ที่ปรากฏเป็นประสบการณ์ของผู้ศึกษาว่าจิตซึ่งเป็นลักษณะของนามธรรมนั้น คืออะไร มีอะไรบ้าง ภาวะจิต มีลักษณะธรรมชาติที่แท้จริงเป็นเช่นไร ในการศึกษาพุทธจิตวิทยา เห็นได้ชัดเจนว่า เป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นมุ่งเพื่อขจัดความทุกข์ทางใจให้สภาวะจิตเป็นอิสระจากสิ่งพัวพันการทั้งปวงบรรลถึงความสงบสุขที่สมบูรณ์ การศึกษาพุทธจิตวิทยาที่ถูกต้องนั้น ต้องเป็นการศึกษาที่สามารถเปลี่ยนแปลงจิตใจของผู้ศึกษาให้เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ สามารถรู้ชัด, เคารพโลกได้อย่างไร้ความทุกข์ไร้ปัญหา มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีงามเป็นประโยชน์ ทั้งแก่ ตนเองและสังคมโดยส่วนร่วม ดังนั้น การศึกษาจิตวิทยาเชิงพุทธตามหลักการ เพื่อเข้าถึงพุทธธรรม อย่างแท้จริง มี 3 ขั้นตอน คือ

ปริยัติศึกษา เป็นการศึกษาด้วยการเล่าเรียน เพื่อรับรู้ด้วยการรับฟังคำอธิบายจากผู้มีภูมิรู้ หรืออ่านจากคัมภีร์หรือตำรา เมื่อรับรู้ เรียนรู้แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ค้นหาเหตุผล ตามแบบ โยนิโสมนสิการ

ปฏิบัติศึกษา เป็นการนำความรู้มาจากการศึกษาแบบปริยัติด้วยวิธีการโยนิโสมนสิการ มาปฏิบัติ มาทดลองในชีวิต เพื่อการพิสูจน์ความเป็นจริงโดยตรงอย่างแท้จริง

ปฏิเวธศึกษา เป็นผลที่เกิดจากการประพัตติ ปฏิบัติ ด้วยตนเอง ได้ทดลอง ด้วยการปฏิบัติจริง สร้างประสบการณ์ชีวิตของตนขึ้นมา ได้รับผลเกิดปัญหา เข้าใจสภาพความเป็นจริงของชีวิต มีผลทำให้เกิดความสมดุลในการดำเนินชีวิต ทั้งความคิดอ่าน, ความรู้สึก และการแสดงออกทางพฤติกรรมแบบวิมุติ เรียกว่า ปฏิเวธ คือการรู้แจ้งเห็นจริงตามสภาวะที่เป็นความจริง (ชมพูนุช ศรีจันทร์นิล, 2559)

กระบวนการให้คำปรึกษาตามแนวพุทธจิตวิทยา

พระพุทธองค์ได้ทรงช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาหรือมีความทุกข์, ให้สามารถคลี่คลายปัญหาหรือมีแนวทางในการพ้นทุกข์ได้ด้วยความเข้าใจทุกข์ของตนเอง อีกทั้งสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ตัวอย่างเช่น นางวิสาขา (พระมหากิจการ โชติปัญโญ (ยุติพันธ์), 2547)

(1) **เรื่องราว** ครั้งหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ บุพพาราม ใกล้พระนคร สาวัตถิ ครั้งนั้นนางวิสาขามหาอุบาสิกา ได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคด้วยอาการที่เศร้าโศกเสียใจ เพราะการสูญเสียหลานรักที่ถึงแก่ความตายลง

(2) **การพบพระพุทธองค์** ทรงตรัสถามนางวิสาขาว่า “วิสาขา เธอปรารถนา บุตร และหลานเท่ากับจำนวนมนุษย์ในเมืองสาวัตถินี้หรือ “ นางวิสาขากราบทูลว่า “หม่อมฉันปรารถนาบุตร และหลานเท่ากับจำนวนมนุษย์ในเมืองสาวัตถินี้เจ้าค่ะ

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสถามอีกว่า “มนุษย์ในพระนครสาวัตถินี้ตายวันละเท่าไร” นางวิสาขากราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มนุษย์ในพระนครสาวัตถินี้ตายวันละ 10 คนบ้าง 4 คนบ้าง 8 คนบ้าง 7 คนบ้าง 2 คนบ้าง และ 3 คนบ้าง ที่จะว่างจากคนตายไม่มีเลย”

พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “ถ้าเช่นนั้นเธอมีต้องร้องให้ผ้าเปียกตลอดทุกวันหรือ” นางวิสาขากราบทูลว่า “ไม่ใช่เช่นนั้นเจ้าคะ หม่อมฉันพอเพียงแล้วกับบุตรหลาน”

(3) **พิจารณาการปริกษา** พระผู้มีพระภาคจึงตรัสว่า “วิสาขา ผู้ใดมีความรักถึงร้อย ผู้นั้นก็ต้องมีความทุกข์ถึงร้อย ผู้ใดมีความรัก 90 ผู้นั้นก็มีทุกข์ 90 ผู้ใดมีความรักถึง 3 ก็ต้องมี ความทุกข์ถึง 3 ผู้ใดมีความรักถึง 2 ก็ต้องมีทุกข์ถึง 2 ผู้ใดมีความรัก 1 ผู้นั้นก็มีทุกข์ 1 ผู้ใดไม่มีสิ่งอัน เป็นที่รัก ผู้นั้นก็ไม่มีความทุกข์ เรากล่าวว่า ผู้นั้นไม่มีความเศร้าโศก ปราศจากกิเลสตัณหา ไม่มีอุปายาส ความโศก กิเลส ความพิโรธรำพันก็ดี ความทุกข์ก็ดี อันมีอยู่ในโลกนี้ก็เพราะอาศัยสัตว์ หรือสังขารอันเป็นที่รัก ความเศร้าโศก ความพิโรธรำพัน และความทุกข์เหล่านี้ย่อมไม่มี เพราะเหตุนี้แล ผู้ใดไม่มีสัตว์ หรือสังขารอันเป็นที่รักในโลก ผู้นั้นเป็นผู้มีความสุข ปราศจากความโศก เพราะเหตุนี้แล ผู้ใดปรารถนา ความไม่เศร้าโศกอันปราศจากกิเลสตัณหาแล้ว ไม่พึงทำสัตว์ หรือสังขารให้เป็นที่ยรัก

(4) **สรุปขั้นตอนการปริกษา** แก่นางวิสาขาที่มีความโศกเศร้าเพราะหลานผู้เป็นที่รัก เสียชีวิต

- 1) ทรงสนทนากับนางวิสาขาด้วยจิตเมตตา
- 2) ทรงตรัสถามเพื่อให้ได้คิดไตร่ตรองถึงการตายที่เกิดขึ้นในทุก ๆ วัน
- 3) ทรงอธิบายถึงความเป็นจริงของชีวิต ว่าผู้ใดปรารถนาความไม่เศร้าโศก อันปราศจากกิเลสตัณหาแล้ว ไม่พึงทำสัตว์ หรือสังขารให้เป็นที่ยรัก

บทสรุป (Conclude)

โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ผูกพันกับชีวิตมนุษย์มาแต่ก่อนพุทธกาล โดยมีความเชื่อมโยงกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ที่สอนให้เชื่อในผลของการกระทำ (กรรมลิขิต) เชื่อความเพียรพยายามของตนเอง จะดีหรือชั่วอยู่ที่ผลของการกระทำ ซึ่งก็ยังมีคนส่วนหนึ่งที่เชื่อในโหราศาสตร์ แต่ไม่เข้าใจในหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจที่ก่อให้เกิดความวิตกกังวล สุขภาพจิตเสีย ขาดที่พึงทางใจทำให้มีผลกับพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสังคมในการอยู่ร่วมกัน ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตและจะทำให้เกิดปัญหาในการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประเด็นสำคัญในการพยากรณ์คือ ความรู้และความสามารถของนักโหราศาสตร์ในด้านการพยากรณ์ ต้องพร้อมด้วยคุณธรรมและจรรยาบรรณ และพร้อมด้วยความรู้ในหลักธรรมของพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ต่อการมีส่วนร่วมในการสร้างสันติสุข ให้แก่คนในสังคมด้านจิตใจ การให้คำพยากรณ์ที่แตกต่างกันตามฐานความรู้เดิม บวกกับโหราวิธีและความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละบุคคล นักโหราศาสตร์ควรพิจารณาความต้องการที่แท้จริงว่า ผู้มารับบริการต้องการแค่เพียงระบายความรู้สึก ระบายความในใจ หรือต้องการขอคำปรึกษา หน้าที่ของนักโหราศาสตร์ในการให้คำปรึกษาก็เพื่อเยียวยาสภาพจิตใจเบื้องต้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤติกาวัลย์ หิรัญ. (2554). ศึกษาความสอดคล้องขอหลักการพยากรณ์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และวิชาโหราศาสตร์ไทย. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย.
- จีน แบรี่. (2544). การให้การปรึกษา, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- ชมพูนุช ศรีจันทร์นิล. (ม.ป.ป). จิตวิทยาแนวพุทธ: แนวทางเพื่อการเยียวยาและพัฒนาจิตใจมนุษย์ . ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- ณัชชา ชินธิป. (2558). โหราศาสตร์กับการตัดสินใจทางธุรกิจ, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, . บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย.
- เทพย์ สาริกบุตร. (2532). โหราศาสตร์ปริทรรศน์ ภาค 1. กรุงเทพฯ: เกษมบรรณกิจ.
- ประพันธ์ เตละกุส. (2543). ดาราศาสตร์และอวกาศ. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พ.รัตนศักดิ์ (เปรียญ 4). (2555). มหาศาลตามหันทถ์ล่างโลก, พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ซีแอนด์เอ็น.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. (2546). กรุงเทพฯ: นานมี บุ๊คส์ พับลิเคชันส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. พรินตติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินตติ้ง แมสโปรดักส์.
- พระยาปริวรรตเวชการ. (2535),). หลักโหราศาสตร์ทั่วไป มูลฐานของโหราศาสตร์และประโยชน์ของการศึกษาโหราศาสตร์ มรดกแห่งโหรสยาม สมาคมโหรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มิตรสยามการพิมพ์.
- ภาณุวังโส. (2544). เกินกว่าพรอยต์จะจินตนาการ. กรุงเทพฯ: มายแบ้งค์อ็อก.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วสิน อินทสระ, . (2544). ไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาท, พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- สนิท ศรีสำแดง,. (2544). ปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

พุทธศิลป์ ศิลปะในพระพุทธศาสนา ผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า

Buddhist Art, Arts in Buddhism Products Related to the Buddha

พระศิริวัฒน์ ปิยสีโล (คงศิริ)¹
Phra Siriwat Piyasilo (Khongsiri)

บทคัดย่อ (Abstract)

นับตั้งแต่พระพุทธศาสนาได้เข้ามาประดิษฐานในดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันได้กว่า 2,000 ปี พุทธศาสนาได้มีบทบาทต่อชีวิตของคนไทย รวมถึงบทบาทที่มีต่อการสร้างสรรค์ศิลปกรรมไทย หรือพุทธศิลปกรรมไทยมายาวนาน และงานศิลปกรรมเหล่านั้นก็เจริญเติบโตเผยแพร่ไปพร้อมกับ พุทธศาสนาในทุกท้องถิ่นของไทย ดังนั้น นอกจากจะศึกษาพุทธศาสนาโดยผ่านคัมภีร์ทางศาสนาแล้ว พุทธศิลปกรรมในอดีตยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าใจความคิดทางพุทธศาสนาของผู้คนในอดีตได้เช่นกัน งานพุทธศิลปกรรมที่มีการสร้างสรรค์มายาวนานมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่นเดียวกับความเข้าใจความหมายของคำว่า “ศิลปะ” ที่ต่างไปจากการรับรู้ของคนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการสร้างงานพุทธศิลปะนั้นจะต้องทำด้วยความประณีต เพราะเป็นผลงานการแสดงฝีมือของช่างทุกประเภท แสดงผลงานตามแบบอย่างทางศิลปกรรมที่นิยมกันอยู่ในเวลานั้น โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่รับรู้และความ สามารถในสมัยนั้น นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของประเทศชาติ เป็นสิ่งที่ให้ความรู้ทางด้านวิวัฒนาการของวิชาการต่าง ๆ อย่างหาค่ามิได้

คำสำคัญ (Keywords): พุทธศิลป์; งานพุทธศิลปกรรม; มรดกทางวัฒนธรรม

Abstract

More than 2,000 years since Buddhism was enshrined in the land that is presently Thailand. Buddhism plays an important role in the lives of Thai people, including their role in the creation of Thai arts or Thai Buddhist art for a long time. And those works of art are growing, published with Buddhism in every region of Thailand (Phra Khru Teerasuttapoj). Therefore, in addition to studying Buddhism through religious scriptures, Buddhist art in the past can also be used as a tool to

Received: 2021-11-19 Revised: 2021-12-25 Accepted: 2021-12-27

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
Corresponding Author e-mail: 6401104317@mcu.ac.th

understand people's Buddhist thoughts in the past. Buddhist art works that have been created for a long time have been modified according to the era. Understanding the meaning of the word “art” that is different from the perception of people in the present Therefore, the creation of Buddhist art must be done with elaboration. Because it is a work of craftsmanship of all types of craftsmen who exhibited works according to the precedent of art that was popular at that time. Using techniques and methods that have been known and competent in those days. It is a very important cultural heritage of the nation. It is invaluable in providing knowledge on the evolution of various academic disciplines.

Keywords: Buddhist art; Buddhist works of art; Cultural heritage

บทนำ (Introduction)

พุทธศิลป์ หรือศิลปะในพระพุทธศาสนา เป็นผลผลิตที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าหรือพระพุทธศาสนา ในรูปของประติมากรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น แนวคิดเกี่ยวกับ ผลงานดังกล่าวนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ผ่านกระบวนการผลงานทางด้านศิลปะ เรียกว่าศิลปะในงานพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และชาดก ในพระชาติต่าง ๆ ตลอดถึงประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

พุทธศิลป์ สามารถแยกศัพท์เป็น “พุทธ” และ “ศิลปะ” คำว่า “พุทธ” แปลตามรูปศัพท์ว่า รู้ตื่น เบิกบาน หรือโดยนัยยะก็คือพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นผู้รู้หรือผู้ตรัสรู้ร้อยสี่ 4 คำว่าตื่น คือตื่นจากโมหะ หรืออวิชชา และคำว่าเบิกบานคือความเบิกบานพระหฤทัยที่ได้หลุดพ้นจากสรรพกิเลสตัณหาทั้งปวง โดยตรงพุทธะก็คือพระพุทธเจ้า ใช้เป็นพระนามเฉพาะของพระบรมศาสดาแห่งพระพุทธศาสนา เรียกเป็น สามัญว่าพระพุทธเจ้า คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือศาสนาของพระพุทธเจ้า จึงเรียกว่า “พระพุทธ ศาสนา” ดังนั้น คำว่า “พุทธะ” ในที่นี้จึงหมายถึงพระพุทธเจ้า อีกนัยหนึ่งว่าพุทธะ โดยปริยายคือพระพุทธศาสนาโดยองค์รวมนั่นเอง อันได้แก่วัตถุธรรม และนามธรรมที่รวมเรียกว่าพระพุทธศาสนา รวมถึงการศึกษาสิ่งที่มีเนื่องด้วยพระพุทธเจ้า หรือเนื่อง ด้วยพระพุทธศาสนา

ในเบื้องต้นอาจสรุปได้ว่า คำว่า “พุทธศิลป์” เป็นคำศัพท์ที่ถูกประยุกต์ขึ้นมาใช้ใหม่ เป็นคำสมาส เดิมทีในรูปบาลีพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ไม่มีคำศัพท์นี้ปรากฏ เป็นการต่อคำศัพท์เชื่อมศัพท์เข้ามา ใช้ในภายหลัง ถ้านำมาใช้ในรูปของบาลีไวยากรณ์ ก็จะเป็น จตุตถัตถ์ปฐีสมาส ว่า “พุทธสฺส ลิปป์ = พุทธลิปป์, แปลว่า ศิลปะเพื่อพระพุทธเจ้า ชื่อว่าพุทธศิลปะ (พุทธศิลป์) หมายความว่า เป็นการสร้างศิลปะ เพื่อเป็นพุทธบูชาพระพุทธเจ้า (พุทธธานุสสติ หรือพุทธคุณ) หรือศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อพระพุทธศาสนา อีกนัยยะหนึ่งคำว่าพุทธศิลปะ สามารถวิเคราะห์เป็นปัญจมีฆฉลอมสมาส ก็ได้ ดังนี้ “พุทธสมา ชาติ ลิปป์ = พุทธลิปป. แปลว่าศิลปะอัน

เกิดจากพระพุทธศาสนา เชื่อว่าพุทธศิลปะ หมายความว่าพุทธศิลปะชนิด เหล่านี้เกิดมาจากแนวคิด ศรัทธาอุปาสะ และแรงบันดาลใจอันเกิดจากอิทธิพลคำสอนในพระพุทธศาสนา สะท้อนผ่านมุมมอง และวิธีคิดโดยอาศัยศิลปะเชิงพุทธ

ตามนัยยะนี้ **พุทธศิลปะ** จึงหมายถึงอรรถะ 2 ประการ คือ (1) ศิลปะที่สร้างขึ้นเพื่อเป็น พุทธบูชา เป็นพุทธานุสสติ (2) ศิลปะที่เกิดจากแรงจูงใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนา ทั้งในแง่อิทธิพลความเชื่อและหลักธรรมคำสอนในการดำเนินชีวิต

ประวัติการสร้างพระพุทธรูป

แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปนั้นนอกจากจะสะท้อนถึงความงดงามทางศิลปะ แล้ว ยังมีความสำคัญในแง่ที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนต่าง ๆ อีกด้วย ดังที่ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กล่าว ว่า วิธีการในการสร้างพระพุทธรูปนั้นยุ่งยาก ลักษณะความสวยงามทางศิลปะอย่างเดียวยังไม่ เพียงพอ เพราะเหตุว่า รูปที่สร้างขึ้นตามอุดมคตินั้นต้องนำไปเข้าถึงแก่นของคำสั่งสอนของ พระพุทธศาสนาด้วย ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาฉบับบาลีให้มีรูปขึ้น ไม่ใช่รูปรูปร่างนั้นแสดงถึง รูปร่างที่แท้จริงของพระพุทธองค์ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2537)

การสร้างพระพุทธรูป จึงมีที่มาที่ไปเกี่ยวกับแนวคิดคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างแยก ไม่ได้ ซึ่งตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์แม้ไม่ปรากฏชัดว่ามีการสร้างพระพุทธรูปในสมัยพุทธกาล หรือไม่ แต่มีการกล่าวอ้างถึงตำนานการสร้างพระพุทธรูป คือตำนานพระแก่นจันทน์ ซึ่งมี รายละเอียดที่แสดงให้เห็นที่มา สำคัญของการสร้างพระพุทธรูป ดังที่สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงรา ชานุภาพ กล่าวไว้ว่า

“เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าไปเทศนาโปรดพุทธมารดาบนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ และพระองค์ ทรงจำพรรษา อยู่สามเดือน พระเจ้าประเสนชิตแห่งกรุงโกศลราชูร์มิได้ เห็นพุทธองค์เป็นเวลาช้านาน เกิดความระลึกถึงจึงตรัสให้ช่างสลักรูปพระพุทธองค์ด้วยไม้แก่นจันทน์แดงประดิษฐานไว้เหนือ อาสนะที่พุทธองค์เคยประทับ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์เสด็จจากดาวดึงส์มายังที่ประทับ พระแก่นจันทน์ลุกขึ้นปฏิสนธิ์ ด้วยพุทธานุภาพแต่พระพุทธองค์ทรงห้ามเสีย และตรัสสั่งให้รักษาพระแก่นจันทน์นั้นไว้เพื่อเป็นต้นแบบอย่างของพระพุทธรูปซึ่งสร้างกันต่อมาภายหลัง แต่เข้าใจว่าเรื่องดังกล่าวเป็นงานเขียนในชั้นหลัง” (สมเด็จพระ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2544)

จากตำนานนี้แสดงให้เห็นว่าแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพระพุทธรูปในอดีต เริ่มจากความระลึกถึงพระพุทธเจ้า เมื่อไม่ได้เห็นพระองค์จริงของพระองค์จึงสร้างองค์แทน คือพระพุทธรูปขึ้นมา ตามหลัก คำสอนทางพระพุทธศาสนา การระลึกถึงพระพุทธเจ้าจัดเป็นกรรมฐานข้อหนึ่ง ที่เรียกว่า “พุทธานุสสติ กรรมฐาน” ซึ่งเป็นการน้อมจิตระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้าเพื่อให้จิตมีความสงบ

อย่างไรก็ตาม ในยุคแรกนั้นยังไม่มีพระพุทธรูป หากแต่เป็นสิ่งของที่เป็นเชิงสัญลักษณ์มากกว่า สังเช่นหลักฐานทางโบราณคดีเช่น ธรรมจักรและสถูปเจดีย์ที่ปรากฏ ในรัชสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช และไม่ปรากฏหลักฐานที่แสดงว่ามีการสร้างพระพุทธรูปในสมัยนั้นเลย ทั้งนี้สิ่งต่าง ๆ

ที่ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธรูปเจ้าในยุคแรกเริ่มอาจมาจากแนวคิดเรื่องเจดีย์ 4 ได้แก่ ธาตุเจดีย์, ธรรมเจดีย์, บริโภคเจดีย์ และอุทเทสิกเจดีย์ (เสนอ นิลเดช, 2543)

1. **ธาตุเจดีย์** คือ เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธรูปเจ้า เดิมมีเพียง 8 แห่ง ตามเมืองที่ได้รับการแบ่งพระบรมสารีริกธาตุไปไว้สักการะหลังพุทธปรินิพพาน หลังจากนั้นพระเจ้าอโศกมหาราชทรงนำมารวบรวมใหม่และได้ทรงแบ่งพระบรมสารีริกธาตุออกไปบรรจุไว้ในพุทธเจดีย์ตามเมืองต่าง ๆ อีกหลายแห่ง

2. **บริโภคเจดีย์** คือ เจดีย์ที่สร้างขึ้นในบริเวณที่พระพุทธรูปเจ้าเคยประทับเมื่อครั้งทรงพระชนม์อยู่ ซึ่งได้แก่ สถูปเจดีย์ที่สร้างขึ้นในสังเวชนียสถานนั่นเอง ซึ่งต่อมาเกิดนิยมนิยมนสถานที่ที่เกิดพุทธปาฏิหาริย์ว่าเป็น บริโภคเจดีย์ เพิ่มเป็นอีก 4 แห่ง ได้แก่ สถานที่เสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ เมืองสังกัสสะ สถานที่ ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ เมืองศราวาสติ สถานที่ทรงทรมานช้างนาฬาคีรี เมืองราชคฤห์ และสถานที่ทรง รับน้ำผึ้งจากพระยาวานร สวนมะม่วง เมืองเวสาลี

3. **ธรรมเจดีย์** คือ สถานที่ประดิษฐานหรือจารึกพระธรรมคำสอนของพระพุทธรูปเจ้า ได้แก่ พระไตรปิฎก

4. **อุทเทสิกเจดีย์** คือ สิ่งที่สร้างขึ้นเพื่อระลึกถึงพุทธคุณหรือเจตนาอุทิศต่อพระพุทธรูปเจ้า โดยมากเป็น ศิลปวัตถุต่าง ๆ ที่นิยมใช้เป็นสิ่งแทนพระพุทธรูป อาทิ ธรรมจักร รอยพุทธบาท และพุทธอาสน์ เป็นต้น จนกระทั่งมีการนิยมนิยมนสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นอุทเทสิกเจดีย์ (เทพ สาริกบุตร, 2503)

นอกจากการระลึกถึงพระพุทธรูปเจ้าที่เป็นเหตุให้มีการสร้างพระพุทธรูปแล้ว แนวคิดอย่างหนึ่งที่เป็นหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาคือ การบูชา ซึ่งตามหลักมงคลสูตรนั้น ได้ อรรถาธิบายถึงบุคคลและสิ่งที่ควรบูชาไว้เพื่อให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตาม เมื่อไม่มีพระพุทธรูปเจ้าดำรงพระชนม์อยู่ พุทธบริษัทที่มีศรัทธาต่อพระองค์จึงได้สร้างองค์แทนขึ้นมาเพื่อเป็นเครื่องสักการะบูชาตนเอง

แนวคิดการสร้างพุทธศิลป์ในพระพุทธรูปศาสนา

แนวคิดพุทธศิลป์ในพระพุทธรูปศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย มีข้อสังเกตว่า น่าจะเป็นไปได้ว่าประเทศไทยมีพระพุทธรูปมากกว่าประเทศอื่น ๆ ในโลก มีทั้งขนาดใหญ่ถึงขนาดใหญ่โต และสร้าง จากวัสดุต่าง ๆ เช่น ศิลา ปูน ดินเผา แก้วผลึกหรือหยก ไม้ งาช้าง สัมฤทธิ์ เป็นต้น โดยธรรมเนียมการสร้างพระพุทธรูปเริ่มตั้งแต่เมื่อคนไทยเข้ามา อาศัยอยู่ในประเทศไทย วัสดุที่นิยมกันมากที่สุด คือ สัมฤทธิ์ ซึ่งได้แก่ส่วนผสมของทองแดง ดีบุก และโลหะอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งก็ มีเงินและทองคำเป็นส่วนผสม อยู่ด้วย..มากกว่า 1,300 ปีมาแล้วที่ศิลปินมุ่งสร้างพระพุทธรูปจวบจนทุกวันนี้ (พ.ศ. 2501) ประเทศไทยมีพระพุทธรูปมากกว่าประชากรของประเทศเสียอีก พุทธศาสนิกชนในประเทศไทยเชื่อว่าการสร้างพระพุทธรูปนั้นส่งผลในทางกุศลบุญอย่างมากด้วย อาณิสสแห่งการสร้างพระพุทธรูปไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ ด้วยวัตถุใดก็ตาม ผู้สร้างจะเป็นผู้มีทรงงาม รูปงาม มีฤทธิ์เดชมาก มียศมีศักดิ์ มีความสุข ไม่มีโรค อายุยืน ไม่มีเวรไม่มีภัย เกิดในตระกูลกษัตริย์

หรือตระกูล พราหมณ์ มีทรัพย์มาก มีทาสชายหญิงบริวารห้อมล้อม ทุกเมื่อ และจะบรรลุนิพพาน นอกจากการสร้างพระพุทธรูปแล้ว การซ่อมพระพุทธรูปให้คงอยู่ในสภาพ ที่สมบูรณ์ ก็จะทำมาซึ่ง ชัยชนะเหนือศัตรู มีทรัพย์มีสินไม่มีวันสิ้นสุดดังเช่นพระเจ้าวัฏฏังคุลี ผู้รับชนะ เหล่าพระราชานึ่ง ร้อยเอ็ดพระองค์ผู้มารุกรานด้วย “ทรงยกพระองค์ขึ้นนั่งหนึ่งทรงชี้ พระราชาเหล่านั้น ไปรอบ ๆ ขณะนั้นเทียว พระราชาทั้งปวงพร้อมทั้งเสนามีช้างเป็นต้น หนีไป (เทพ สาริกบุตร, 2503) ทั้งนี้ ด้วยยานิสสงส์ที่พระเจ้าวัฏฏังคุลีได้ไปซ่อมพระองค์ของพระพุทธรูปที่ขาดไป ให้สมบูรณ์ ขาดก เรื่องเดียว กันนี้ยังให้สาเหตุของการสร้างพระพุทธรูปว่า เมื่อครั้งพระเจ้าปเสนทิ กษัตริย์แห่งแคว้น โกศล เสด็จไปเฝ้า พระพุทธเจ้าที่พระเชตวันมหาวิหาร แต่พระพุทธองค์มิได้ประทับอยู่ ณ ที่นั้น พระเจ้าปเสนทิเกิดความสลดพระทัย จึงตรัสว่า “โลกนี้เว้นจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว เชื่อว่าว่างเปล่า ไม่มีที่พำนัก ไม่มีที่พึ่งพิง” ต่อมาในวันรุ่งขึ้นพระเจ้าปเสนทิไปเฝ้าพระพุทธเจ้าซึ่งเสด็จกลับมาแล้ว และทูลว่า เมื่อพระองค์ยังทรง พระชนม์อยู่เสด็จไปที่อื่น ข้าพระองค์เมื่อไม่เห็นพระรูป พระองค์ย่อมเป็นผู้ไม่มีที่พึ่ง มีทุกข์ ก็เมื่อพระองค์ ปริณิพพานแล้ว สัตว์โลกนี้ จะพึงมีความสุขแต่ที่ ไหนหามิได้ เพราะฉะนั้น ขอพระองค์ทรงอนุญาต เพื่อทำพระรูปอันประเสริฐของพระองค์ เพื่อ ประโยชน์แก่การบูชา สักการะของนร และเทวดาแก่ ข้าพระองค์นั้นเทียว (พิริยะ ไกรฤกษ์, 2551)

ศิลปกรรมทางพระพุทธศาสนาประเภทจิตรกรรมนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นศิลปะที่ใช้สื่อ ความหมาย พุทธปรัชญาได้ลึกซึ้งกว่าศิลปกรรมประเภทอื่น ๆ ดังที่ศาสตราจารย์ แสง จันทรงาม กล่าวไว้ว่า “สัญลักษณ์ประเภทจิตรกรรม หมายถึง รูปภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่ศาสนา สวาก หรือเหล่า คณะศาสนิกของศาสนาใดศาสนาหนึ่งรับเอามาเป็นเครื่องหมายแทนหลักการสำคัญหรือหลักการ อย่างของศาสนานั้น ๆ ทั้งนี้ก็เพราะหลักการหรือคำสอนทางศาสนาเป็นนามธรรม เป็นปรัชญาที่ ค่อนข้างจะลึกซึ้ง ยากที่คนธรรมดาสามัญจะเข้าใจได้ทันที กว่าจะเข้าใจได้ต้องมีผู้เชี่ยวชาญมา อธิบายให้ฟังอย่างละเอียดและใช้เวลานานพอสมควร ถ้าไม่มีผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายให้ฟัง คนธรรมดา ก็ไม่มีโอกาสจะได้เข้าถึงแก่นแท้ ของพระศาสนาได้ คงจะอยู่ในขั้นของพิธีกรรมและจริยธรรมเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการสร้างสัญลักษณ์ ที่เป็นรูปธรรมขึ้นมาแทนนามธรรม เมื่อศาสนิกมองเห็นแล้ว จะได้นึกถึงหลักคำสอนสำคัญของศาสนาทันที” (ศ. แสง จันทรงาม, 2534)

จากหลักฐานทางศิลปกรรม การสร้างรูปเคารพของพระพุทธเจ้าที่เป็นรูปมนุษย์ ปรากฏ เป็นครั้งแรก ในศิลปะอินเดีย สมัยคันธารราฐ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 6-7 หลังจากที่พระพุทธองค์ เสด็จสู่ปรินิพพานแล้วประมาณ 700 ปี โดยปรากฏหลักฐานว่า ในอินเดียโบราณสมัยก่อนหน้านั้น ประมาณพุทธศตวรรษที่ 3-6 ในสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราชยังไม่มีการสร้างรูปเคารพของ พระพุทธเจ้าในรูปที่เป็นมนุษย์ แต่จะใช้รูปที่เป็นสัญลักษณ์แทน โดยเฉพาะพุทธประวัติที่ปรากฏอยู่ ตามศาสนสถาน เช่น ที่สถูปสาญจี และตาม เจดีย์สถานต่าง ๆ หากเป็นรูปตอนประสูติจะแสดงด้วย รูปพระนางสิริมหามายาทรงยืนเหนี่ยวกิ่งไม้ รูปตอนตรัสรู้แสดงด้วยต้นโพธิ์ และบัลลังก์ รูปตอน ปฐมเทศนาแสดงด้วยธรรมจักรกับกวางหมอบ แสดงให้เห็นว่า ยังไม่มีประเพณีการสร้างพระพุทธรูป หรืออาจยังเป็นข้อห้ามอยู่

หลักฐานการสร้างพระพุทธรูปที่เก่าแก่ที่สุดในอินเดียปรากฏขึ้นราว ๆ พุทธศตวรรษที่ 7 โดยเกิดขึ้นในสมัยของพระเจ้ากนิษกะ แห่งราชวงศ์กุษาณะ ที่แคว้นคันธารราฐ ราว ๆ พ.ศ. 663 - 705 ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช กษัตริย์แห่งอาณาจักรมาซิโดเนียทางตอนเหนือของ ประเทศกรีซ ได้สร้างจักรวรรดิอันยิ่งใหญ่ ครอบคลุมคาบสมุทรบอลข่าน อียิปต์ ตุรกี และเปอร์เซีย จนมา ถึงดินแดนภาคตะวันตกเฉียงเหนือของอินเดีย ที่แคว้นคันธารราฐ ในพุทธศตวรรษที่ 3 คติการสร้างรูปเคารพเป็นพระพุทธรูปจึงน่าจะได้แรงบันดาลใจจากอิทธิพลของชาวกรีกที่แพร่หลายตั้งแต่ในครั้งนั้น และนำเอาคติความเชื่อต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกับความเชื่อเดิมของชาวพื้นเมือง ส่งผลให้น่าความนิยมในการสร้างรูปเคารพเทพเจ้าของชาวกรีกมาสร้างเป็นพระพุทธรูปขึ้น ดังนั้นพระพุทธรูปสมัยคันธารราฐ ซึ่งเป็นสมัยแรกสุดที่มีการสร้างพระพุทธรูปจึงมีลักษณะเป็นแบบชาวกรีกค่อนข้างมาก ทั้งรูปร่าง หน้าตา และลักษณะการครองจีวร

การสร้างพระพุทธรูปไม่ใช่การสร้างรูปเหมือนของพระพุทธเจ้า แต่เป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธองค์ ดังนั้น ลักษณะของพระพุทธรูปในแต่ละสกุลช่าง และแต่ละสมัยจึงแตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพระพุทธรูปจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน แต่ในการสร้างพระพุทธรูป จะมีสัญลักษณ์สำคัญที่บ่งบอกว่ารูปนั้นเป็นพระพุทธรูป เรียกว่า มหาปुरुสลักษณะ หรือลักษณะของมหาบุรุษรวม 32 ประการ เช่น มีขนระหว่างคิ้ว เรียกว่า อุณาโลม มีส่วนบนของศีรษะนูนสูงขึ้น คล้ายสวมมงกุฎ เรียกว่า อุณหิส หรือ อุษณิษะ หรือพระเกตุมาลา นอกจากนี้ ยังมีพระรัศมีที่เปล่งออกมาจากพระเศียรของพระพุทธรูป ทำเป็นตุ้มกลมคล้ายดอกบัวตูม หรือชูสูงขึ้นคล้ายเปลวไฟ เมื่อกล่าวถึงพุทธศิลป์ในพระพุทธรูปศาสนาสามารถศึกษาได้จากพุทธลักษณะ พระอิริยาบถและลักษณะพระปางของพระพุทธเจ้า (ศ. แสง จันทรงาม, 2534)

พระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์สำคัญ ซึ่งเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวไทยและพุทธศาสนิกชน ทั่วโลก ประวัติความเป็นมาของการสร้างพระพุทธรูป มีหลักฐานทางด้านโบราณคดีระบุว่า เริ่มมีการสร้าง พระพุทธรูปเกิดขึ้นครั้งแรก หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานล่วงแล้วเกือบ 700 ปี พระพุทธรูปในยุคแรกจัดเป็นศิลปะคันธารราฐ โดยได้รับอิทธิพลทางด้านรูปแบบมาจากช่างชาวกรีก ซึ่งสร้างรูปเทพเจ้าตามลัทธิความเชื่อของตน ต่อมาชาวพุทธได้นำแบบอย่างมาผสมผสานกับความเชื่อดั้งเดิม ของชาวอินเดียพื้นเมืองที่นับถือศาสนา ซึ่งมีการสร้างรูปเคารพอยู่ก่อน (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2554) โดยมีวิธีคิดที่แตกต่างจาก หลักธรรมทางพุทธศาสนาซึ่งเป็นแบบอเทวนิยมชาวพุทธให้ความสำคัญกับพระพุทธรูปในฐานะสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้ามิได้ ต้องการสร้างรูปเหมือนของพระพุทธองค์ หรือรูปเคารพในความหมายแบบศาสนาเทวนิยมที่มีมาแต่เดิม ต่อมาคติการสร้างพระพุทธรูปจากอินเดียได้แพร่หลายไปสู่ดินแดนที่รับนับถือ พุทธศาสนา นายช่างศิลปินในดินแดนต่าง ๆ ได้สร้างสรรค์ผลงานปฏิมากรรม โดยปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับสุนทรียภาพและรสนิยมของผู้คนในท้องถิ่น ตลอดจนสามารถพัฒนาให้เกิดลักษณะเฉพาะของตนได้ในที่สุด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2550)

กรณีการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรก

มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตหลายท่านได้ให้ข้อคิดเห็นในเรื่องการสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรกไว้อย่างเป็นข้อสังเกตที่สำคัญดังประการต่อไปนี้

พระเจ้ามิลินท์ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก และต่อจากนั้นชาวกรีกที่อยู่ทางทิศเหนือของอินเดียก็ได้นับถือพุทธศาสนากันไป และได้ทำกุศลสร้างพุชนียะสถานและสร้างพระพุทธรูปขึ้นบูชา จนปรากฏเป็นพุทธศิลป์ตระกูลหนึ่งเรียกว่าตระกูลคันธารราษฎร์ (คิกฤทธิ ปราโมช, 2537)

ศิลปะคันธารราษฎร์ดูเหมือนเป็นศิลปะแรก ที่กล้าประดิษฐ์พระพุทธรูปขึ้นเป็นรูปมนุษย์ ปัญหาข้อนี้ยังคงถกเถียงกันอยู่ แต่พระพุทธรูปแบบกรีกโรมันก็ดูจะเป็นพระพุทธรูปแบบที่เก่าที่สุด (สุภัทรดิศ ดิศกุล, 2545) เพราะพวกกรีกได้คิดทำพระพุทธรูปขึ้นในคันธารราษฎร์ตั้งแต่ครั้งพระเจ้ามิลินท์ (สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ, 2517)

พุทธเจดีย์ที่สร้างขึ้นในคันธารราษฎร์ครั้งพระเจ้ามิลินท์นั้นเอาแบบอย่างไปจากมัชฌิมประเทศ แต่พวกโยนก (กรีก) เป็นชาวต่างประเทศไม่เคยถือข้อห้ามการทำรูปเคารพ ข้าคตศาสนาเดิมของพวกโยนกก็เลื่อมใสในการสร้างเทวรูปสำหรับสักการบูชาด้วย เพราะเหตุนี้พวกโยนกไม่ชอบแบบของชาวอินเดียที่ห้ามสร้างรูปเคารพ จึงคิดทำพระพุทธรูปขึ้นเป็นเครื่องประดับเจดีย์สถานพระพุทธรูปจึงมีขึ้นในคันธารราษฎร์เป็นปฐม (พ.ศ. 365 – 383) (สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ, 2517)

ในอีกหลักฐานบ่งบอกว่าพระเจ้ากนิษกะ ยังทรงเป็นพระราชอาองค์แรกที่โปรดให้ตีพิมพ์พระพุทธรูปขึ้นบนด้านหลังของเงินเหรียญของพระองค์ด้วย สิ่งนี้อาจทำให้เห็นได้ว่าพระพุทธรูปองค์สร้างขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชกาลพระเจ้ากนิษกะอีกด้วย

นักปราชญ์หลายท่านได้พยายามที่จะจัดลำดับว่าสกุลช่างคันธารราษฎร์หรือสกุลช่างมถุราสร้างพระพุทธรูปขึ้นก่อนกัน มีหลายความเห็นที่เอนเอียงไปทางสกุลคันธารราษฎร์ เนื่องจากพระพุทธรูปที่เก่าแก่ที่สุดเป็นฝีมือช่างคันธารราษฎร์ และมีข้อสนับสนุนที่ว่าพวกกรีกไม่เคยถือข้อห้ามการทำรูปเคารพและเดิมพวกนี้ก็เลื่อมใสในการสร้างเทวรูปสำหรับสักการะบูชาอยู่แล้ว เมื่อนับถือพระพุทธรูปจึงคิดทำพระพุทธรูปขึ้นไว้ (ผาสุข อินทราวุธ และ สิ้นชัย กระบวนแสง, 2541)

จึงพอสรุปได้จากการค้นคว้าในปัจจุบันซึ่งเชื่อกันว่า พระพุทธรูปที่เป็นรูปมนุษย์เริ่มเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในแคว้นคันธารราษฎร์ในรัชกาลพระเจ้ากนิษกะวงศ์กุษาณะราวพุทธศตวรรษที่ 7 และเป็นฝีมือของชาติ กรีก โรมัน (สมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ, 2517)

นอกจากนี้พระเจ้ากนิษกะทรงทำสังคายนาพระธรรมวินัยขึ้นอีกครั้ง อันเป็นเหตุให้พระพุทธรูปศาสนาแยกออกเป็น 2 ฝ่าย คือหินยานทางฝ่ายใต้และมหายานทางฝ่ายเหนือ พระพุทธรูปศาสนาฝ่ายหินยานได้แพร่หลาย ลงมาทางตอนใต้ตลอดดินแดนอินเดีย ลังกา พม่า ไทย ส่วนฝ่ายมหายานที่แพร่หลายไปทางเหนือถึง เนปาล ทิเบต จีน เกาหลี และญี่ปุ่นในที่สุด (อภัย นาคนางค์, 2533)

ปรัชญาธรรมทางวัตถุในงานประติมากรรม

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ กล่าวว่า “เป้าหมายของการสร้างศิลปะที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้น ต่างไปจากการสร้างศิลปะประเภทอื่น เพราะมีเป้าหมายที่แน่นอนอยู่ที่การศิลปกรรมเพื่อรับใช้ศาสนา ดังนั้นเนื้อหาของศาสนศิลป์จึงเน้นที่ความดีและความงามเพื่อให้ผู้พบเห็นได้รับ ความรู้สึกนึกคิดบนพื้นฐานที่เป็นปรัชญาของศาสนาแต่ละศาสนา (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2542)

การสร้างพระพุทธรูปเป็นการแสดงออกถึงความระลึกถึงพระพุทธเจ้า แต่ด้วยพระพุทธเจ้าไม่ได้ ดำรงพระชนม์อยู่แล้ว การจะเข้าเฝ้า กราบไหว้ บูชาพระองค์จริงของพระพุทธเจ้า จึงไม่อาจกระทำได้ ด้วยเหตุนี้จึงมีการสร้างพระพุทธรูปขึ้น เพื่อเป็นที่สักการบูชาแทนพระพุทธเจ้า ซึ่งตามหลักการทาง พระพุทธศาสนา การเคารพบูชาพระพุทธเจ้าถือเป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่งในหมวดการธรรม 6 ประการ ได้แก่ สัตถุการวตา การแสดงความเคารพต่อพระศาสดา คือ พระพุทธเจ้า (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2550)

เมื่อมีพระพุทธรูปอยู่ในบ้านหรือเห็นพระพุทธรูปในสถานที่ต่าง ๆ หากบุคคลมีความศรัทธาอย่างจริงใจอยู่เป็นพื้นฐาน ย่อมเป็นเครื่องเตือนและเป็นแรงจูงใจให้ประพฤติธรรมได้เสมอ เมื่อเราสังเกตดูลักษณะพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัยต่าง ๆ จะเห็นว่า มีลักษณะทางกายภาพที่จะพบเห็นโดยทั่วไป คือ พระเศียรแหลม พระกรณยาน พระเนตรมองต่ำ พระพักตร์ สงบนิ่ง มีรอยยิ้มของผู้เข้าใจโลก ลักษณะดังกล่าวที่พบได้ในพุทธรูปได้มีการตีความออกเชิงปรัชญา หรือ ปรัชญาธรรมให้ได้พิจารณา คือ

พระเศียรแหลม หมายถึง สติปัญญาที่เฉียบแหลมในการดำเนินชีวิต สอนให้เราใช้ชีวิตและรู้จัก แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยสติปัญญาไม่ใช่ใช้แต่อารมณ์

พระหุยาน หมายถึง ให้ชาวพุทธเป็นคนหูหนวก มีความหนักแน่นมั่นคง ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ แต่หมั่นคิด พิจารณาไตร่ตรองด้วยสติปัญญา แล้วจึงเชื่อในหลักฐานและข้อพิสูจน์ ที่ตัวเองได้นำไปทดสอบแล้ว

พระพระเนตรมองลงที่พระวรกายของพระองค์ หมายถึง สอนให้มองตนเองและพิจารณาตนเองเสมอ ตักเตือนแก้ไขตนเองก่อนจะไปคอยจับผิดผู้อื่น จึงมีพุทธพจน์ตรัสให้เตือนตนเองว่า “อตตนา โจทยตตนา” (จงเตือนตนด้วยตน) (ขุ.ธ. (ไทย) 25/339/151) ซึ่งแปลเป็นกลอนว่า “จงเตือนตนของตนให้พ้นผิด ตนเตือนจิตตนได้ใครจะเหมือน ตนเตือนตนไม่ได้ ใครจะเตือน อย่าแซ่เขื่อนจงเตือนตนให้พ้นภัย”

พระหน้าสงบนิ่ง หมายถึง ไม่หวั่นไหวไปกับปัญหาทั้งเล็กและใหญ่ ให้ความรู้สึกเย็นสบายต่อผู้พบเห็นอยู่เสมอในชีวิตของเรา

พระมีรอยยิ้ม หมายถึง ปรัชญาจากปากที่มีรอยยิ้ม เป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่รักสรรพสิ่ง รักโลก และเข้าใจความจริงของโลก ความจริงที่ว่า ทุกสิ่งย่อมเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปเป็นธรรมดา นอกจากนี้ ยังมีการตีความลักษณะพระพุทธรูป

นอกเหนือจากที่กล่าวมา 5 ประการ เช่น มีเปลวไฟเหนือเศียรพระพุทธรูป การห่มจีวร บางใส เหมือนไม่มีจีวร ประทับยืนหรือนั่งเหนืออาสนะเป็น รูปดอกบัว ลักษณะเหล่านี้สามารถตีความทางปรัชญาวัตรธรรม ได้ตามที่สมบูรณ์ คำติ กล่าวไว้ ดังนี้ (สมบูรณ์ คำติ, 2544)

มีเปลวไฟเหนือเศียรพระพุทธรูป มีความหมายถึง โลกุตตรธรรม แท่นแสงสว่างแห่งชีวิต หลักธรรม สอนให้เราอยู่เหนือโลกได้อย่างที่เป็นจริงอย่างถูกต้อง

การห่มจีวรบางใส เหมือนไม่มีจีวร มีความหมายทางปรัชญาว่า ร่างกายเราไม่มีอะไร มีแต่ ความว่าง ไม่มีอะไรน่ายึดมั่นถือมั่น สามารถมองเห็นทะลุปรุโปร่ง ประดุจเหมือนไม่มีอะไรมา ห่อหุ้ม

ประทับนั่งหรือยืนอยู่บนอาสนะเป็นรูปบัวบาน แท่นความหมายถึงความเป็นผู้ฉลาด เป็นผู้ถึงพร้อม ต่อการตรัสรู้

บทสรุป (Conclude)

การสร้างพระพุทธรูปขึ้นเป็นครั้งแรก มีข้อสังเกตที่สำคัญดังประการต่อไปนี้ คือ พระเจ้ามิลินท์ทรงเป็นพุทธศาสนูปถัมภก และต่อจากนั้นชาวกรีกที่อยู่ทางทิศเหนือของอินเดียก็ได้นับถือพุทธศาสนากันไปจนปรากฏเป็นพุทธศิลป์ ตระกูลหนึ่งเรียกว่าตระกูลคันธารราษฎร์ ซึ่งศิลปะคันธารราษฎร์ดูเหมือนเป็นศิลปะแรก ที่กล้าประดิษฐ์พระพุทธรูปขึ้นเป็นรูปมนุษย์ ในอีกหลักฐาน บ่งบอกว่าพระเจ้ากนิษกะ ยังทรงเป็นพระราชาองค์แรกที่โปรดให้ตีพิมพ์พระพุทธรูปขึ้น เพราะบนด้านหลังของเงินเหรียญของพระองค์ด้วย สิ่งนี้อาจทำให้เห็นได้ว่าพระพุทธรูปสร้างขึ้นเป็นครั้งแรกใน รัชกาลพระเจ้ากนิษกะอีกด้วย

คติการสร้างรูปเคารพเป็นพระพุทธรูปจึงน่าจะได้แรงบันดาลใจจากอิทธิพลของชาวกรีกที่แพร่หลายตั้งแต่ในครั้งนั้น และนำเอาคติความเชื่อต่าง ๆ เข้ามาผสมผสานกับความเชื่อเดิมของชาวพื้นเมือง ส่งผลให้หน้าความนิยมในการสร้างรูปเคารพเทพเจ้าของชาวกรีกมาสร้างเป็นพระพุทธรูปขึ้น ดังนั้น พระพุทธรูปสมัยคันธารราษฎร์ ซึ่งเป็นสมัยแรกสุดที่มีการสร้างพระพุทธรูป จึงมีลักษณะเป็นแบบชาวกรีกค่อนข้างมาก ทั้งรูปร่าง หน้าตา และลักษณะการครองจีวร

เอกสารอ้างอิง (References)

- เทพ สาริกบุตร. (2503). *พุทธศาสนิกพีธี*. กรุงเทพฯ: อุตสาหกรรมกรรมการพิมพ์.
- ผาสุข อินทราชู. (2541). *พระพุทธรูปและพุทธศิลป์ในประเทศไทย*. ใน *หนังสือเรียนสังคมศึกษา ส 042*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- พระครูธีรสุตพจน์ (สง่า ไชยวงศ์). (2557). *วิเคราะห์ครุฑในพระพุทธรูปศาสนาที่มีอิทธิพลต่อการสร้างงานพุทธศิลป์กรรม ล้านนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2551). *ลักษณะไทย พระพุทธรูปภูมิมา อัตลักษณ์พุทธศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้งแอนด์ พลับลิชซิง จำกัด.

- ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2537). *ธรรมแห่งอริยะ*. กรุงเทพฯ: สนพ.สยามรัฐ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2549). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2550). *พจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม อักษร ก-ฮ ฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ตำนานสุทธาการพิมพ์ จำกัด .
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2542). *ศิลปะกับชีวิต*. กรุงเทพฯ: บริษัท เอสพีเอฟ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2542).
หน้า 91.: บริษัท เอสพีเอฟ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2737). *ศิลปะกับชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นอ้อ.
- ศ. แสง จันทร์งาม. (2534). *ศาสนศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ศ.มจ.สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2545). *ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สนพ.มติชน.
- ศ.มจ.สุภัทรดิศ ดิศกุล. (2545). *ศิลปะอินเดีย*. กรุงเทพฯ: องค์การคำครุสภา.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2554). *พระพุทธรูปสำคัญและพุทธศิลป์ในดินแดนไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา ดำรงราชานุภาพ. (2517). *ตำนานพระพุทธเจดีย์*.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.
- สมเด็จพระยา ดำรงราชานุภาพ. ผาสุก อินทราวุธ. และวรนัย พงศาชลากร . (2544).
อภินิหารสถานแหล่งผลิต พระพุทธรูปองค์แรกในโลก. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สมบุรณ์ ดำดี. (2544). *การศึกษาพุทธปรัชญาในงานพุทธศิลป์ เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์ พุทธศิลป์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2550). *คำบรรยายพระไตรปิฎก*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- อภัย นาคคง. (2533). *ความรู้เบื้องต้นวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ*. กรุงเทพฯ: ท.วัฒนาการพิมพ์.

พระสงฆ์กับการแก้ไขปัญหายาเสพติด

Clergy on Tackling Drugs

พระมหากฤษชัย กิตติธมฺโม (นาคกล่อม)¹
Phramaha Kritthichai Kittithammo (Nakklom)

บทคัดย่อ (Abstract)

การช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเสพติดได้จริง ๆ นั้น, ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ สำหรับแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติด มี 2 แนวคิด คือ, การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ, และการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย, เมื่อการปฏิบัติด้วยการรักษาทางการแพทย์ไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาใช้การลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อมาแทนเมื่อการลงโทษไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดอย่างผู้ป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ, โดยเน้นให้ความสำคัญในการรักษาทางจิตซึ่งกลายเป็นที่มาของปรัชญาในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน

คำสำคัญ (Keywords): การแก้ไขปัญหายาเสพติด

Abstract

Helping a drug addict to really stop taking drugs, requires physical and mental therapy. and rehabilitation to be able to build a shield to prevent relapse There are two concepts for the treatment of drug addicts: treating drug addicts with judicial punishment and changing to treat drug addicts as if they were sick who needed to be healed. Both physically and mentally, and treating drug addicts as physical patients, when medical treatment is ineffective, judicial punishment is replaced when punishment is not. As a result, it has changed to treat drug addicts as patients both physically and mentally, emphasizing the importance of

Received: 2021-11-10 Revised: 2021-12-18 Accepted: 2021-12-25

¹ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Social Sciences
Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

Corresponding Author e-mail: 6401104308@mcu.ac.th

psychotherapy, which has become the source of the current drug addiction treatment philosophy. **Keywords:** Tackling Drugs

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหายาเสพติด มาเป็นเวลานาน จนกระทั่งใน คณะปฏิวัติภายใต้การนำของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ หลังจากนั้นปี พ.ศ.2504 รัฐบาลได้จัดตั้ง “คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ” ใช้ชื่อย่อว่า ปปส. สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีโดยมีอธิบดีกรมตำรวจเป็นประธาน สมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีรัฐบาลได้เล็งเห็นว่า การปราบปรามยาเสพติดไม่สามารถแก้ไขได้โดยการดำเนินการเฉพาะกรมตำรวจฝ่ายเดียว จึงได้เสนอร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยก็ได้ดำเนินไปอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบที่ดีขึ้น (วรณัฐ อุษณกร, 2528)

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยมาแต่สมัยโบราณ จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนนั้นชาวบ้านหรือแม้กระทั่งกลุ่มคนทุกชนชั้นมักนิยมส่งบุตรหลานที่เป็นชายไปให้พระเป็นผู้อบรมสั่งสอนทางด้านพระพุทธศาสนา ด้านวิชาการ และทางด้านจริยธรรม ในการใช้ชีวิตในสังคมไทยที่ดั่งาม จุดนี้เองทำให้เด็กและเยาวชนที่ได้รับการอบรมโตขึ้นมากลายเป็นคนที่มีความดี ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า พระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันคนให้ห่างจากยาเสพติดได้เป็นอย่างดี โดยมีพระเป็นผู้นำนำสอนทางศาสนามาถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชน หรือคนในสังคม มีสติปัญญาและการไตร่ตรองที่ดี ทำให้สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดควร หรือไม่ควรทำ เมื่อทราบแล้วมีปัญหาแล้ว ผู้มีปัญหาย่อมจะสามารถใช้ชีวิตโดยไม่ต้องพึ่งพายาเสพติด เพราะผู้นั้นจะใช้สติและปัญญาในการตัดสินใจปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชีวิตไม่เฉพาะเพียงปัญหายาเสพติดเท่านั้น

ยาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลานาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่าง ๆ ในท้องตลาดมากกว่า 120 ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือ ฝิ่น ฝิ่นเข้ามาในประเทศไทยในสมัยใดนั้นยังไม่ทราบแน่ชัด เท่าที่มีหลักฐานครั้งแรก เป็นประกาศใช้กฎหมายลักษณะโจรในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) ปฐมกษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อ พ.ศ. 1903 หรือ ประมาณ 600 ปีล่วงมาแล้ว

ประวัติความเป็นมาของยาเสพติด

ในประเทศไทย ยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาของชาติอยู่ในขณะนี้ มีประวัติความเป็นมาอย่างไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจ เพราะมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลานาน บางชนิดก็ให้

ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่างๆ ในท้องตลาดมากกว่า 120 ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือ ผิ่น

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงแจกกฎหมาย ป่าวร้องห้ามปรามผู้ขาย ผู้สูบผิ่น แต่ก็ยังไม่มีผล ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงได้ทรงตราพระราชกำหนดโทษให้สูงขึ้นไปอีกโดย "ห้ามอย่าให้ผู้ใดสูบผิ่น กินผิ่น ซื้อผิ่นขายผิ่น และ เป็นผู้สมซื้อสมขายเป็นอันขาดทีเดียวถ้ามีฟังจับได้ และมีผู้ร้องฟ้อง พิจารณาเป็น สัจจะให้ลงพระอาญา เขียน 3 ยก ทเวนบก 3 วัน ทเวนเรือ 3 วัน ธิราชบาทว์ บุตรภรรยา และ ทรัพย์สิ่งของ ให้สิ้นเชิง ให้ส่งตัว ไปตะพุ่นหญ้าช้าง ผู้รู้เห็นเป็นใจมิได้อาความมาว่ากล่าว จะให้ลงพระอาญาเขียน 60 ที"

ในรัชกาลที่ 3 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นระยะที่ตรงกับสมัยที่อังกฤษนำผิ่นจากอินเดีย ไปบังคับขายให้จีนทำให้มีคนจีนติดผิ่นเพิ่มขึ้น และ ในช่วงเวลานั้น ตรงกับระยะที่คนจีนเข้ามาค้าขายในเมืองไทยมากขึ้น จึงเป็นการนำการใช้ผิ่นและผู้ติดผิ่นเข้ามาในเมืองไทย ตลอดจนมีการลักลอบนำผิ่นเข้ามาในเมืองไทยด้วยเรือสินค้าต่างๆ มาก จึงเป็นเหตุให้การเสพผิ่นระบาดยิ่งขึ้น พระองค์จึงได้ทรงมีบัญชาให้มีการปราบปรามอย่างเข้มงวดกวัดขันในปี พ.ศ. 2382 ทำให้การค้าผิ่น และสิ่งอื่น ๆ ที่ผิดกฎหมายเข้าไปอยู่ในมือของกลุ่มอั้งยี่ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ และหัวเมืองชายทะเล สร้างความวุ่นวายจากการ ทะเลาะวิวาทระหว่างกลุ่มอั้งยี่ต่างๆ จนต้องทำให้ทหารปราบปราม

ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นว่าการปราบปราม ไม่สามารถจัดปัญหาการสูบ และขายผิ่นได้ และก่อให้เกิดความยุ่งยากวุ่นวายขึ้น จึงทรงเปลี่ยนนโยบายใหม่ ยอมให้คนจีนเสพและขายผิ่นได้ตามกฎหมาย แต่ต้องเสียภาษีผูกขาดมีนายภาษีเป็นผู้ดำเนินการ ปรากฏว่าภาษีผิ่นทำรายได้ให้แก่ประเทศไทยมาก ซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงรวบรวมไว้ในหนังสือลัทธิธรรมเนียมต่าง ๆ ใน "ตำนานภาษีผิ่น" ว่าภาษีที่ได้นั้น ประมาณว่าถึงปีละ 4 แสนบาท สูงเป็น อันดับที่ 5 ของรายได้ประเภทต่าง ๆ และได้มีความพยายามห้ามคนไทยไม่ให้เสพผิ่นแต่ก็ไม่ได้ผลเต็มที่

ใน พ.ศ. 2501 คณะปฏิวัติซึ่งปกครองประเทศไทยอยู่ในขณะนั้นได้พิจารณาเห็นว่าการเสพผิ่นเป็นที่รังเกียจใน วงการ สังคม และเป็นอันตรายแก่สุขภาพและอนามัยอย่างร้ายแรง ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามเลิกการเสพผิ่นโดยเด็ดขาดแล้ว จึงเห็นเป็น การสมควรให้เลิกการเสพผิ่น และ จำหน่ายผิ่นในประเทศไทย จึงมีประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 37 ลงวันที่ 9 ธันวาคม 2501 ให้เลิกการเสพผิ่น และ จำหน่ายทั่วราชอาณาจักร และกำหนดดำเนินการให้เสร็จสิ้นเด็ดขาดภายในวันที่ 30 มิถุนายน 2502 เป็นอันว่านับแต่รุ่งอรุณ ของวันที่ 1 กรกฎาคม 2502 การเสพ และจำหน่ายผิ่นในประเทศไทยก็เป็นสิ่งผิดกฎหมาย นอกจากรัฐบาลจะได้จัดให้ผู้ติดผิ่นเข้ารับการบำบัดรักษา และฟื้นฟูแล้ว ปรากฏว่า การปราบปรามก็ได้กระทำเด็ดขาดยิ่งขึ้น มีการ

ประหารชีวิตผู้ผลิต และค้ายาเสพติด แต่ปัญหายาเสพติดไม่ได้ลดลงเพียงแต่การซื้อขายมีการดำเนินการซ่อนเร้น และมีวิธีการที่ลึกซึ้งแยบยลยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน ปัญหายาเสพติดที่ปรากฏอยู่ในหมู่คนไทยมีรูปแบบต่างๆ กันและลักษณะปัญหาแตกต่างกันออกไป ชาวไทยภูเขา ที่อาศัยในภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนหนึ่งมีอาชีพหลักในการปลูกฝิ่น และมีจำนวนไม่น้อยที่สูบและติดยาในหมู่ชาวไทย ในชนบทพื้นราบ ก็มีการสูบบุหรี่ ไข้ไ้บะระท่อม กัญชา ยาม้าหรือยาขยันและยาแก้ปวด อยู่อย่างแพร่หลาย ปัญหาที่ร้ายแรงตามมาคือ การแพร่ระบาดของการติดยาเสพติดหลายชนิดปนกันอยู่ในขณะนี้ทั้งในต่างจังหวัดและในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะ ยาม้า หรือยาบ้า ได้แพร่ระบาดเข้าในในแทบทุกชุมชน และหมู่บ้านซึ่งนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ในขณะนี้ที่ทุกคนต้องร่วมกันแก้ไข (สำนักงานป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด, 2565)

การรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักทางพระพุทธศาสนา

การรักษาและป้องกันยาเสพติดตามหลักทางพระพุทธศาสนาเป็นการศึกษาข่าวสารความรู้และข้อมูลในเรื่องยาเสพติดตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชนเพื่อให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่เป้าหมายไม่ว่าเป็นการรักษาทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจด้วยวิธีการบำบัดรักษาตามแนวทางพระพุทธศาสนา เช่น สำนักสงฆ์ถ้ากระบอก สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะลุ และสถานบำบัดวัดป่าแพ่ง โดยการบำบัดรักษาและป้องกันผู้ติดยาเสพติดมีหลายวิธีโดยเน้นการใช้ยาสมุนไพรเพื่อการบำบัดและถอนพิษยาเสพติดจากร่างกาย อาศัยความมีสัจจะในการเลิกเสพยาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการรักษา ซึ่งเป็นการบำบัดรักษาแบบศรัทธาทางศาสนาและสมุนไพร การรักษาผู้ติดยาเสพติดที่คิดโดยคนไทยและเป็นที่ยอมรับและเลื่องลือไปทั่วโลกและเป็นวิธีการที่น่าสนใจและได้ผลดียิ่งอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งคิดริเริ่มและดำเนินการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาใช้หลักเมตตาธรรมและคุณธรรมในการบำบัดรักษาโดยอาศัยความยึดมั่นศรัทธาในศาสนา และใช้สมุนไพรจากพฤษชาติ ตินชาติ ชนิดต่างๆ พื้นบ้านนำมาทดลองค้นคว้าดัดแปลงเป็นโอสถบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในการบำบัดรักษาโดยพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นี้ได้กระทำเป็นหลักฐานเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปอยู่แล้ว 3 แห่ง คือ (กระทรวงยุติธรรม, 2537)

สำนักสงฆ์ถ้ากระบอก

สำนักสงฆ์ถ้ากระบอก ตำบลขุนโขลน อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี โดยมีท่านพระอาจารย์จำรูญ ปานจันทร์ เป็นผู้อำนวยการ ซึ่งได้รับรางวัลแมกไซไซจากประเทศฟิลิปปินส์ ประเภทการบำเพ็ญประโยชน์สุขแก่ชุมชน โดยเริ่มปฏิบัติการมาตั้งแต่ พ.ศ.2506

หลักการบำบัดรักษา ใช้หลักของการถอนพิษยา โดยให้กินยาสมุนไพรและทำให้ผู้กินยาสมุนไพรอาเจียนออกมา และวิธีการอบไอน้ำด้วยสมุนไพรเป็นกายบำบัด สิ่งที่สำคัญที่สุดในการรักษา คือ ให้ผู้ติดยาเสพติดต้องยึดมั่น “สัจจะ” ต่อพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายว่า ไม่แต่ต้องยา

เสพติดทั้งหลายอีกต่อไปในระยะ 10 วันก็มีการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย และการฝึกงานอาชีพต่างๆ เป็นต้น

ขั้นตอนต่างๆ ของการบำบัดรักษามีระบบที่ดี เช่น มีการทดสอบก่อนรับเป็นการเตรียมการให้ความตั้งใจจริง การรับสมัคร ทำประวัติถ่ายรูปลงทะเบียน เป็นต้น

ถือสังคมนั้น พระภิกษุจะเป็นผู้กล่าวนำผู้ติดยา ผู้ตั้งใจเข้ามาขอรับการรักษาก็ปฏิบัติตนต่อพระพุทธรูป (ถ้าเป็นพุทธรูปมามะกะ) หรือผู้ที่ต่างศาสนาก็ก่อตามพระภิกษุโดยถวายสังฆะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่เคารพโดยมีจำกัดศาสนาในการถือสังฆะให้กระทำเมื่อแรกเข้าและถอนยาไปครบ 5 วัน จะให้ปฏิบัติอีกครั้งเมื่อพักฟื้น 5 วันแล้วก่อนกลับบ้านต้องมารับสังฆะอีกเป็นครั้งที่สาม

ในการอบไอน้ำด้วยสมุนไพรเป็นการบำบัดทางกายภาพเรียกว่า “ธาราบำบัด” โดยใช้สมุนไพรต้มกับน้ำเดือดแล้วปล่อยไอน้ำให้แก่ผู้ติดยา สมุนไพรที่ใช้ประกอบด้วยตะไคร้ (รักษาหัวใจ) ใบหญ้าคา (ล้างพิษ) ผักบุ้ง (รักษาตา) และใบละหุ่ง (รักษาผิว) วิธีการอบตัวด้วยความร้อนจากไอน้ำสมุนไพรจะช่วยเปิดรูขุมขนขับสิ่งสกปรกออกและไอรเหยของสมุนไพรจะซึมเข้าสู่รูขุมขนและลมหายใจจึงช่วยส่งเสริมสุขภาพได้ตามสมควร ทำให้เกิดการขับถ่ายของเสียทางรูขุมขนหลักจากนั้นจึงอาบน้ำเย็นอีกครั้งทำให้ร่างกายสดชื่นสบายเนื้อสบายตัวเหมือนวิธีการอบซาวน่าของประเทศทางตะวันตกนั่นเอง

สรุปได้ว่า สำนักสงฆ์ถ้ำกระบอกใช้รูปแบบการรักษาโดยการ “ถอนพิษยา” โดยให้กินยาสมุนไพรและทำให้ผู้กินยาสมุนไพรอาเจียนออกมา และวิธีการอบไอน้ำด้วยสมุนไพรเป็นกายบำบัด สิ่งที่สำคัญที่สุดในการรักษา คือให้ผู้ติดยาเสพติดต้องยึดมั่น “สังฆะ” ต่อพระภิกษุสงฆ์ทั้งหลายว่า ไม่แต่ต้องยาเสพติดทั้งหลายอีกต่อไปในระยะ 10 วันก็มีการฟื้นฟูสมรรถภาพ ทางด้านร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย และการฝึกงานอาชีพต่างๆ

สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะเล

สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะเล จังหวัดราชบุรีกิจกรรมดำเนินโดยพระอาจารย์เมธา ใช้หลักการคล้ายคลึงกันกับของสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก แต่การให้ยาถอนพิษนั้นออกฤทธิ์ไปในทางตรงกันข้าม คือใช้วิธีการให้หลับตลอดวัน ไม่ใช่ทำให้อาเจียนและใช้บำบัดรักษานาน 3 เดือน รับรักษาผู้ติดยาเสพติดเพียงครั้งเดียวและต้องมีการปฏิบัติถือ “สังฆะ” เช่นกัน และดูจากสถิติว่าได้ทำการบำบัดรักษาผู้ติดยามาแล้วกว่า 1,000 รายส่วนมากเป็นวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง และอัตราการหายป่วยไม่กลับมาเป็นผู้เสพยาอีกร้อยละ 60 ใกล้เคียงกับสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก

หลักการบำบัดรักษาใช้ถอนพิษยาโดยน้ำสมุนไพรเพื่อให้หลับไปทั้งวัน การถือ “สังฆะ” การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบวชเป็นภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การถือสังฆะปฏิบัติต่อพระภิกษุด้วยหลักการใจความเช่นกัน โดยจะไม่ให้มีการแตะกับยาเสพติดเลยตลอดชีวิต การถือสังฆะนี้จะเริ่มในครั้งแรกเมื่อได้รับตัวมาทำการรักษา และกล่าวคำปฏิญาณเพียงครั้งเดียวใช้เวลารักษาประมาณ 1-3 เดือน ส่วนการรักษาเป็นยาน้ำหวาน 1 ถ้วยเล็ก แล้วนอนพักครู่หนึ่ง (5-

10 นาที) ในระยะกลางจะมีการเพ้อคลั่งทรนทราย เมื่อยาออกฤทธิ์เต็มที่ผู้กินยาจะไม่รู้สึกตัวหรือหลับตื้นๆ โดยตลอดจึงต้องคอยผูกมัดแขนขาหรือตรึงไว้กับเตียง หรือไม้กระดาก และมีผู้ดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ในระยะนี้ผู้ติดยาจะพูดเพ้อหรือเปล่งถ้อยคำต่างๆ โดยมีรู้สึกตัว แต่ออกมาจากจิตได้สำนึกเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะอาการเช่นนี้จะเห็นเพียงวันเดียวเท่านั้นขั้นต่อไปผู้เสพติดจะอยากนอนพักผ่อนและไม่มีอาการอยากยาเกิดขึ้นอีกเลย

สรุปได้ว่า สถานบำบัดวัดเขาถ้ำทะเลใช้รูปแบบการรักษาโดยใช้วิธีเดียวกับสำนักสงฆ์ถ้ำกระบอก โดยการ “ถอนพิษยา” หลักการบำบัดรักษาใช้น้ำสมุนไพรเพื่อให้หลับไปทั้งวัน การถือศีลจะ “สัจจะ” การฟื้นฟูสมรรถภาพและการบวชเป็นภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา การถือศีลจะปฏิบัติต่อพระภิกษุด้วยหลักการใจความเช่นกัน โดยจะไม่ให้มีการแตะกับยาเสพติดเลยตลอดชีวิต

สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง

สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการบำบัดรักษายาเสพติดที่วัดป่าแพ่งในตัวอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ชื่อว่า “สำนักชูปชีวิต เลิกยาเสพติด” ดำเนินการโดยพระอาจารย์ปรีชา อภิวิมฺโณ,ได้เรียนวิธีแพทย์แผนโบราณและศึกษาวิชาสมุนไพรมาตั้งแต่ พ.ศ. 2476 เมื่อเริ่มบรรพชาเป็นสามเณรและบวชตลอดมาจนเป็นพระภิกษุ ได้เริ่มทำการรักษาผู้ติดฝิ่น เฮโรอีนมาตั้งแต่ พ.ศ.2511 แต่ก็เลิกล้มไปบ้างและเปิดรักษาบ้างเป็นบางครั้งคราว เพราะขาดทุนทรัพย์และการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธา

หลักการรักษาใช้ยาสมุนไพรช่วยรักษาอย่างเดียว โดยไม่มีการปฏิญาณหรือสัจจะร่วมไปด้วยแต่อย่างใด แต่ให้ผู้ติดยานั้นตั้งมั่นรับรองด้วยตนเองและเป็นการรักษาที่ใช้วิธีถอนพิษยารวดเร็วที่สุดกว่าระบบอื่นๆ คือใช้เวลาเพียง 12 ชั่วโมงและไม่เกิน 1 วัน ก็เสร็จสิ้นการถอนพิษยา การถอนพิษยาได้มีขั้นตอนทำการรักษาโดยลำดับ ดังนี้

1) ใช้ตัวยาล้างสมุนไพรบดละเอียด มีสีน้ำตาลอ่อนๆ ค่อนข้างแดงมีกลิ่นหอมตัวยาตั้งชื่อว่าข้างลิ้มไพร ขนาด 1 ถ้วยเล็กผสมกับน้ำเชื่อมหรือน้ำหวาน 1 แก้ว

2) รับประทานในระยะที่เริ่มเกิดอาการอยากยาเสพติด

3) ให้กินไข่ลวก นม และสุบุนหรีได้ด้วย ยกเว้นอาหารหนัก

4) ให้ผู้ติดยาที่กินยาข้างลิ้มไพรผสมน้ำหวานต้องนอนทันที

5) เมื่อหลับแล้วต้องผูกมัดขา ข้อเท้า และแขนไว้กับหลักหรือแผ่นกระดานและผูกข้อมือไว้ด้วย

6) ผู้ติดยาจะมีการตื่น อาละวาด เพ้อคลั่งอยู่ชั่วระยะหนึ่ง และระบายคำพูดต่างๆ หรือเล่าเรื่องต่างๆ ออกมา เหมือนตกอยู่ในภวังค์ ระยะนี้ใช้เวลา 1-2 ชั่วโมง หรือ 5-7 ชั่วโมงก็ได้

7) ประมาณ 12 ชั่วโมง หรือไม่เกิน 1 วัน ผู้ติดยาจะเริ่มตื่น และพิษยาเสพติดที่สะสมไว้จะถูกขับออก รู้สึกตัวเป็นปกติดีและไม่มีอาการอยากยาเกิดขึ้นเลย

8) เสร็จแล้วให้อาบน้ำมากๆ และอาบบ่อยๆ ยิ่งดีมาก

9) ในวันต่อๆ มาให้กินยาถอนพิษเช่นเดิม วันละ 3 เวลา ซึ่งจะนำไปกินที่บ้านก็ได้ จนกว่าจะรู้สึกหายอยากยาไปจนหมดสิ้น

สรุปได้ว่า สถานบำบัดวัดป่าแพ่ง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้รูปแบบการรักษาโดยวิธี “ใช้ยาสมุนไพรช่วยรักษาอย่างเดียว” โดยไม่มีการประทุษร้ายหรือสัจจะร่วมไปด้วยแต่อย่างใด แต่ให้ผู้ติดยาแน่นตั้งมั่นรับรองด้วยตนเองและเป็นการรักษาที่ใช้วิธีถอนพิษยารวดเร็วที่สุดกว่าระบบอื่นๆ คือใช้เวลาเพียง 12 ชั่วโมงและไม่เกิน 1 วัน ก็เสร็จสิ้นการถอนพิษยา

บทสรุป (Conclude)

แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษาเสพติดเป็นการรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติด และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้านร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็งปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทักษะคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงใช้ควบคู่กันมาโดยตลอด เพราะในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเสพติดได้จริง ๆ นั้น, ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำสำหรับแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติด มี 2 แนวคิด คือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย เมื่อการปฏิบัติด้วยการรักษาทางการแพทย์ไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาใช้การลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อมาแทนเมื่อการลงโทษไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดอย่างผู้ป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นให้ความสำคัญในการรักษาทางจิตซึ่งกลายเป็นที่มาของปรัชญาในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง (References)

กระทรวงยุติธรรม. (2537). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา*.

กรุงเทพฯ: กองกิจกรรมชุมชน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม.

วรณช อุณกร. (2528). *ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนตติ้ง เฮาส์.

สำนักงานป้องกันและบำบัดการติดยาเสพติด. (2564). *สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 1 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/39np5>.

แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมองค์กรสมัยใหม่

Guidelines for Enhancing Participation in Modern Organizations

วรุฒม์ ทวีศรี¹
Warut Taweesri

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้เป็นการนำเสนอการมีส่วนร่วมหรือการกระทำที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาร่วมกันแสดงความคิดเห็น การวางแผนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ การกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของตนเองของกลุ่มองค์กร หรือชุมชน ตลอดจนการร่วมกันรับผิดชอบแก้ไขปัญหา และรับผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการให้ประชาชนมีการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมนั้น ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของการพัฒนา ทั้งการพัฒนาตนเอง และพัฒนาท้องถิ่นและสังคม ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมจะได้ผลดีอย่างแท้จริงนั้น ประชาชนจะต้องมีโอกาสอย่างอิสระปราศจากการแทรกแซง ครอบงำ บังคับ บีบบังคับ กะเกณฑ์ ฝืนใจ หรือถูกขอร้อง เพราะอาจจะบรรลุเพียงผลสำเร็จของงานเท่านั้น แต่จะไม่ก่อให้เกิดความผูกพันรับผิดชอบตามมา และการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ จะไม่มีความยั่งยืนมั่นคง ไม่ต่อเนื่องในที่สุดก็อาจจะล้มเลิกไปในที่สุด

คำสำคัญ (Keywords): แนวทาง; การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

Abstract

This article presents participation or action that allows the public to come together and express their opinions. planning of activities Determining the direction of change for one's own group of organizations or communities, as well as sharing responsibility for solving problems. and receive mutual benefits It is for people to make decisions together. to achieve the objectives of that activity In which the participation of the people is the heart of development. both self-development and local and social development. People shall have the

Received: 2021-11-10 Revised: 2021-12-18 Accepted: 2021-12-25

¹ สำนักวิจัยและนวัตกรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Research and Innovation Office Academic Light Foundation Khlong Suan Phlu Subdistrict Phra Nakhon Si Ayutthaya District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

opportunity to be free from interference, manipulation, coercion, coercion, reluctance or begging. because it may be achieved only by the success of the work but will not create a subsequent liability and carrying out those activities there will be no stability Discrete, it may eventually give up.

Keywords: Guidelines; Enhancing Participation

บทนำ (Introduction)

การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่า เป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการพัฒนา โดยผ่านกระบวนการส่งเสริมชักนำ สนับสนุน กระตุ้นให้ประชาชน มีบทบาทในการริเริ่ม คิด สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญา และร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนา และวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งอุดหนุนช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริหาร ตลอดจนมีอำนาจในการตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมของตนเองภายในชุมชน เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการ และควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากร ตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคม อันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองในท้ายที่สุด

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้สมาชิกของชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจการใดๆ ให้ความช่วยเหลือ และมีอิทธิพลต่อการดำเนินกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อประชาชน

การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมคิดร่วมทำของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เป็นพลังส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาประกอบด้วย ผู้จัดการศึกษาโดยตรง (ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา) ผู้สนับสนุนการจัดการศึกษา (หน่วยจัดสรรงบประมาณ หน่วยนโยบายทางการศึกษารัฐบาล ผู้ทรงคุณวุฒิ) ผู้รับผลจากการจัดการศึกษา (ชุมชน ผู้ปกครองผู้เรียน พ่อแม่ ผู้จ้างงาน และสังคม) รวมทั้งผู้ประเมินผล (ผู้ประเมินผลภายนอก ผู้ตรวจสอบ ผู้ตรวจราชการ) บุคคลเหล่านี้ล้วนมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งสิ้น

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว จำเป็นที่จะต้องรับปรัชญาที่มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น และพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้ร่วมค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหาด้วยตนเอง วิเคราะห์ถึงสาเหตุ และที่มาของปัญหาเลือกวิธีการ และวางแผนแก้ปัญหา ตลอดจนดำเนินการตามแผนประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดความสำเร็จ ทั้งนี้ต้องดำเนินงานด้วยประชาชนเอง

แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กล่าวถึงแนวทางการดำเนินการเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการหรือกิจกรรมต่างๆ สามารถดำเนินการ ต่อไปนี้

1) กระบวนการ หรือการดำเนินการที่แสดงถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความเชื่อมโยง หรือเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ หรือภารกิจหลัก และการกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเทคนิค หรือวิธีการที่เหมาะสมในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การดำเนินการในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ การดำเนินการโครงการที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตามยุทธศาสตร์ หรือภารกิจหลักการจัดหรือการให้บริการสาธารณะ เป็นต้น

2) การกำหนดให้มีช่องทาง/วิธีการในการสื่อสารเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร และรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งรายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงาน หรือผลการดำเนินงาน เช่น เว็บไซต์การประชุมสัมมนา เอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

3) การกำหนดให้มีคณะกรรมการ/คณะทำงานที่มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง และหลากหลายเข้ามามีส่วนร่วม โดยสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น คณะกรรมการในรูปแบบต่างๆ ของส่วนราชการที่มีองค์ประกอบมาจากผู้แทนจากภาคส่วนต่างๆ ที่ครอบคลุมกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง

4) การจัดกิจกรรมขององค์กรที่เป็นการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ เข้ามามีส่วนร่วมทั้งเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างความไว้วางใจ และการยอมรับระหว่างกัน เช่น การเข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผน และการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินการซึ่งอาจเป็นการทำงานร่วมกัน

ของคณะกรรมการ/คณะทำงานชุดเดียวกันกับข้อ 3 โดยมีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมไปถึงเรื่องการติดตามประเมินผลด้วย

ส่วนหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐภายใต้ในหลายมิติตามความเหมาะสม และความต้องการพื้นฐานของประชาชนในสังคมนั้น International Association for Public Participation (IAP2) ซึ่งสามารถแบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

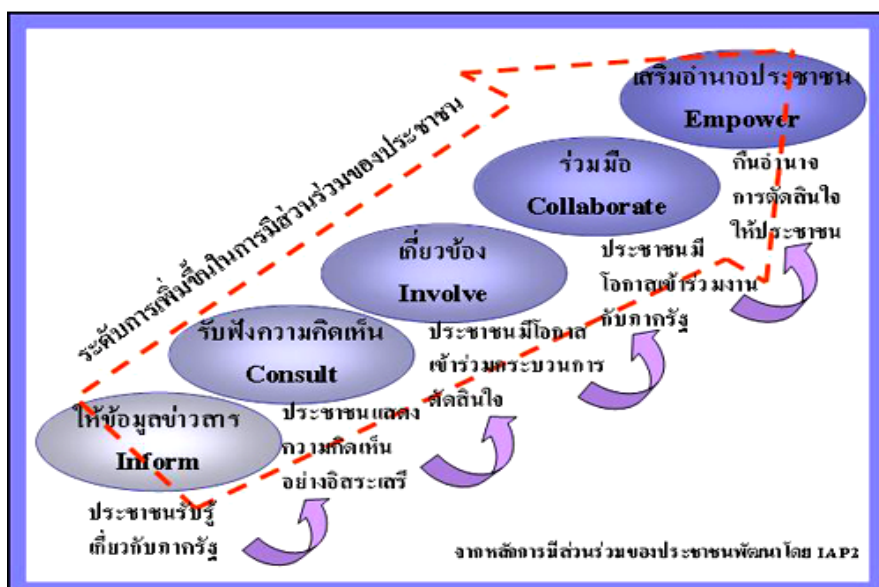
1) การให้ข้อมูลข่าวสาร (Inform) เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชน ในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่แท้จริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นขั้นพื้นฐาน และมีความสำคัญมาก วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลทางเว็บไซต์ เป็นต้น

2) การรับฟังความคิดเห็น (Consult) การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเป็นการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการ และการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระ และเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นการนำข้อเสนอแนะความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย พัฒนาการ ปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3) การเกี่ยวข้อง (Involve) การเปิดให้ประชาชนมาร่วมเกี่ยวข้อง และร่วมดำเนินการ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจเพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่า ข้อมูลความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4) ความร่วมมือ (Collaboration) การให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจและมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน (Empower) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ โดยหน่วยงานภาครัฐจะต้องดำเนินการตามการตัดสินใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้ เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการบริหารจัดการโดยเป็นผู้ดำเนินการกิจ และภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น รูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้ ได้แก่ การลงประชามติ หรือสภาเมือง เป็นต้น

ภาพที่ 1 การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึงปัจจัย และแนวทางเสริมสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วม ดังนี้

1) ปัจจัยด้านการจัดการซึ่งจะต้องทำให้ได้อย่างน้อย 5 ประการ คือ

1.1) พัฒนาการให้เกิดการมีส่วนร่วมในพันธกิจและเป้าหมาย แม้จะทำได้ยากแต่ก็จำเป็นต้องทำเพื่อจะเปลี่ยน ประการสำคัญต้องปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของบุคคลในชุมชน เปลี่ยนแนวคิด

1.2) ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจของการที่ต้องพึ่งพากันหรือร่วมกัน การจะเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมนั้น ต้องกระจายข้อมูลให้ทุกคนทราบร่วมกันเพื่อให้เกิดคุณค่า

1.3) หาความเห็นชอบร่วมกันในงานที่แต่ละฝ่ายจะรับไปทำ ความไม่ชัดเจนในบทบาทที่แต่ละฝ่ายจะรับผิดชอบมักนำความเสียหายแก่เป้าหมายของงาน

1.4) สร้างความไว้วางใจกัน การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ดีเมื่อเต็มใจทำงานร่วมกัน เห็นด้วยกับวิธีการร่วมกัน

1.5) ลดการแข่งขันกัน ร่วมกันเพื่อป้องกันปัญหาในชุมชนร่วมกัน

1.6) สร้างความมั่นใจว่า ถ้าเกิดการมีส่วนร่วมทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์จากการมีส่วนร่วม ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมจะแบ่งเป็นหลายขั้นตอนแตกต่างกันตามแต่วิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนตามที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบของโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาโดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังแบ่งย่อยออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1.1 การมีส่วนร่วมในขั้นต้น (Initial Decision) เป็นการค้นหาความต้องการที่แท้จริงซึ่งเป็นวิธีการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมของโครงการ

1.2 การมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (Ongoing Decision) เป็นการหาโอกาส หรือช่องทางในการแก้ปัญหา รวมทั้งลำดับความสำคัญของโครงการที่จะต้องดำเนินการ

1.3 การมีส่วนร่วมในขั้นการตัดสินใจปฏิบัติการ (Operation Decision) เป็นการหาบุคลากรเข้ามาปฏิบัติการ ได้แก่ อาสาสมัครผู้ประสานงาน หรือกลุ่มที่รวมตัวกันตามประเพณี เช่น กลุ่มสตรีหรือกลุ่มหนุ่มสาว เพื่อที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการเป็นสมาชิกร่วมดำเนินการคัดเลือกผู้นำ และการสร้างพลังอำนาจในแก๊งค์กร

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) เป็นการดำเนินงานตามโครงการ และแผนงานเป็นการก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏในขั้นตอนนี้ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการสละทรัพยากร (Resource Contribution) ได้แก่ การมีส่วนร่วมสละแรงกาย การสละเงิน การให้วัสดุอุปกรณ์ และการให้คำแนะนำ ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้จะให้ความรู้ความเข้าใจ

2.2 การมีส่วนร่วมในการบริหาร และการประสานงาน (Administration and Coordination) จะมีส่วนร่วมโดยวิธีการจ้างบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ การฝึกอบรมผู้ที่เข้าปฏิบัติในโครงการ หรือการให้คำปรึกษาในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ และเป็นผู้ประสานงานในโครงการด้วย

2.3 การมีส่วนร่วมในการเข้าเป็นผู้ปฏิบัติในโครงการ มักพบว่า มีลักษณะเป็นการบังคับให้เข้าปฏิบัติในโครงการมากที่สุด การมีส่วนร่วมโดยการบังคับให้ปฏิบัติ จะต่างจากการให้ความร่วมมือ เพราะการบังคับให้ทำนั้น ผลประโยชน์ (Benefits) จะไม่ใช่เป็นสิ่งที่สำคัญ แต่ถ้าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยความเต็มใจนั้น จะมีการคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับหลังเกิดการมีส่วนร่วมด้วย

3. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Benefits) ยังแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนคือ

3.1 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ (Material Benefits) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเพิ่มผลผลิต รายได้ หรือทรัพย์สิน

3.2 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านสังคม (Social Benefits) ได้แก่ ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่สังคม เช่น โรงเรียนสถานที่สาธารณะ หรือส่วนกลางของชุมชน เช่น การเพิ่มคุณภาพชีวิตการเกิดระบบน้ำประปา

3.3 การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในด้านบุคคล (Personal Benefits) ได้แก่ ความนับถือตนเอง (Self-Esteem) พลังอำนาจทางการเมือง (Political Power) ความคุ้มค่าของผลประโยชน์ (Sense of Efficacy)

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) หมายถึง การมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลของการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดี และข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่การมีส่วนร่วมในขั้นนี้ ส่วนใหญ่บทบาทดังกล่าวจะเป็นของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ โดยจะเป็นการประเมินผลของงบประมาณที่จัดสรรนั้นนำไปใช้อย่างไร บางกรณีแม้แต่เจ้าหน้าที่เอง ยังไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าว การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนี้ จะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของพลังงานความคิดของมวลชนที่จะทำให้โครงการพัฒนา หรือสามารถนำประยุกต์ใช้ต่อไป

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหาในชุมชน และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้นๆ

2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ แนวทางในการดำเนินงานกำหนดทรัพยากร และแหล่งของทรัพยากรที่ใช้

3. การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยการร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานหรือโดยการบริหารงานและประสานงาน ตลอดจนการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์ที่เกิดจากโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากโครงการ หรือมีส่วนในการรับผลเสียที่อาจเกิดจากโครงการ ซึ่งผลประโยชน์หรือผลเสียนี้อาจเป็นด้านกายภาพ หรือด้านจิตใจที่มีผลต่อสังคมบุคคลได้

5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินว่า โครงการพัฒนาที่ดำเนินการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลนี้อาจเป็นการประเมินผลย่อย ซึ่งเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าของโครงการที่

กระทำกันเป็นระยะๆ หรือการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

บทสรุป (Conclude)

การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การดำเนินการ การร่วมแก้ไข การร่วมรับผลประโยชน์ และการเข้าร่วมประเมินผลกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐราชการ จัดประชุมสัมมนารับฟังความคิดเห็น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกษม วัฒนชัย. (2545). *การปฏิรูปการศึกษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจี.
- เกียรติขจร วัฒนสวัสดิ์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาลด้านการบริการจัดหางาน*. กรุงเทพฯ: กองแผนงานและสารสนเทศ กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.
- เจษฎา สอนแก้ว. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสฬการพิมพ์.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). *การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง*. (เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์).
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2554). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน School - Based Management*. กรุงเทพฯ: เอสวีเพรส.

แนวคิด ทฤษฎี: การปกครองส่วนท้องถิ่น Concept Theory: Local Government

โอฬาร ปัญญปิติพัฒน์¹
Olarn Panyapitiphat

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดในการให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครอง และบริหารกันเองนั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวคิดในการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ซึ่งหลักในการกระจายอำนาจการปกครองนี้ มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถทำกิจกรรมต่างๆ อย่างมีอิสระ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจึงมีความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมบริหารตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้น รัฐบาลกลางยังคงเอกสิทธิ์ในการควบคุมไว้ ทั้งนี้เพื่อรักษาสภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความมั่นคงของชาติ

คำสำคัญ (Keywords): การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This article presents the idea of letting the local people rule. and self-administered It is strongly related to the idea of decentralization. (Decentralization), which is the principle of decentralizing this government. It exists so that localities can carry out their activities independently, so local governments have some degree of autonomy in carrying out their self-governing activities. But another part The central government retains its exclusive right to control. This is to maintain the state of unity. and national security

Keywords: Local Government

Received: 2021-11-10 Revised: 2021-12-18 Accepted: 2021-12-25

¹ สำนักวิจัยและนวัตกรรม มูลนิธิแสงสว่างวิชาการ ตำบลคลองสวนพลู อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา Research and Innovation Office Academic Light Foundation Khlong Suan Phlu Subdistrict Phra Nakhon Si Ayutthaya District Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

บทนำ (Introduction)

การปกครองท้องถิ่น หมายถึง ระบบการปกครองที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกระจายอำนาจทางการเมืองการปกครองของรัฐ และโดยนัยนี้จะเกิดมีองค์การทำหน้าที่ปกครองท้องถิ่นโดยคนในท้องถิ่นนั้นๆ องค์การนี้ถูกจัดตั้งและควบคุมโดยรัฐบาล แต่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตนเองได้ การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลมอบอำนาจให้หน่วยการปกครองระดับรองของรัฐ หรือกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครอง และดำเนินการบางอย่างเพื่อประโยชน์ของรัฐ และผลประโยชน์ท้องถิ่นโดยตรง การบริหารงานท้องถิ่นจะมีองค์การปกครองที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ซึ่งประชาชนเลือกตั้งมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมโดยวิธีการต่างๆ ตามความเหมาะสม ฮอลโลเวย์ (Holloway) ให้ความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีจำนวนประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดมีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาพท้องถิ่นที่สมาชิกสภามาจากการเลือกตั้งของประชาชน

สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนเป็นหน่วยการปกครองที่มีอำนาจอิสระตามความเหมาะสม มีขอบเขตพอสมควรเป็นหน่วยการปกครองที่มีสิทธิตามกฎหมาย โดยปกครองตนเองโดยจัดแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ องค์การฝ่ายบริหารและองค์การฝ่ายนิติบัญญัติ

ลักษณะของการปกครองส่วนท้องถิ่น

เนื่องจากการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปของการปกครองตนเอง เป็นการปกครองที่ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และการมีอำนาจอิสระในการปกครองตนเองภายใต้กฎหมายของรัฐ หรือประเทศนั้นๆ ดังนั้น

ลักษณะของการปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญมีดังนี้

1. มีสถานะตามกฎหมาย หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการจัดตั้งขึ้นโดย กฎหมาย
2. มีพื้นที่และระดับหน่วยการปกครองท้องถิ่น จะต้องมีการปกครองที่แน่นอน และชัดเจน และควรจะต้องมีการแบ่งระดับการปกครองส่วนท้องถิ่นว่ามีกี่ระดับ เช่น ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เป็นต้น เกณฑ์ที่ใช้ในการกำหนดพื้นที่ และระดับของการปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากมาย เช่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และความสำนึกในการปกครองตนเองของประชาชน ประสิทธิภาพในการบริหารงาน รายได้ และความหนาแน่นของประชากร เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีเกณฑ์จัดตั้งยกฐานะหน่วยการปกครองท้องถิ่น 3 ประการ คือ รายได้ย้อนหลัง 3 ปีไม่รวมเงินอุดหนุนจำนวนประชากร และขนาดพื้นที่
3. มีการกระจายอำนาจและหน้าที่การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการกระจายอำนาจ การปกครองไปให้ท้องถิ่น โดยการกำหนดอำนาจ และหน้าที่ของหน่วยการปกครองท้องถิ่นอย่าง

ชัดเจน ดังนั้น การที่หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะมีอำนาจและหน้าที่ที่มากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับนโยบายทางการเมืองการปกครองที่สำคัญ

4. ความเป็นนิติบุคคล หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องเป็นองค์การนิติบุคคลโดยเอกเทศจากองค์การของรัฐบาลกลาง ทั้งนี้เพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน เพราะหน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีงบประมาณ ทรัพย์สิน หนี้สิน และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเป็นของตนเอง

5. มีการเลือกตั้ง การปกครองท้องถิ่นจะต้องมีหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มาจาก การเลือกตั้งโดยประชาชนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ กล่าวคือ จะต้องให้สิทธิแก่ประชาชนในท้องถิ่นในการเลือกตั้งคณะเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการปกครองท้องถิ่นทั้งหมด หรือบางส่วน เพื่อแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง

6. มีอำนาจอิสระ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องไม่อยู่ในสายบังคับบัญชาของหน่วยงานรัฐบาลกลาง และมีอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบาย และการบริหารงานภายใต้ขอบเขตของกฎหมาย สามารถกำหนดนโยบายออกกฎข้อบังคับ เพื่อกำกับควบคุมให้มีการปฏิบัติตามนโยบาย หรือความต้องการของท้องถิ่น และสามารถใช้จ่ายเงินของตนเองในการปฏิบัติกิจการในขอบเขตของกฎหมาย โดยไม่ต้องขออนุมัติจากรัฐบาลกลาง

7. มีงบประมาณของตนเอง หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้ จัดเก็บภาษีตามขอบเขตที่กฎหมายให้อำนาจในการจัดเก็บ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้เพียงพอที่จะทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

8. มีการกำกับดูแลของรัฐ หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีฐานะเป็นหน่วยการปกครองระดับรองของรัฐ และอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมและความมั่นคงแห่งรัฐ

สรุปได้ว่า ลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีองค์ประกอบที่มีฐานะตามกฎหมายมีพื้นที่และระดับ มีการกระจายอำนาจหน้าที่ ความเป็นนิติบุคคล มีการเลือกตั้ง มีอำนาจอิสระ มีงบประมาณของตนเอง อยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ

ประเภทของการปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การปกครองท้องถิ่นแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบทั่วไป มี 3 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแบบพิเศษ มี 2 รูปแบบ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

ตามบทบัญญัติในหมวด 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 285- 288 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กล่าวถึงที่มาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยสรุปไว้ ดังนี้

องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือมาจากการเห็นชอบของสภาท้องถิ่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นจะเป็นข้าราชการซึ่งดำรงตำแหน่ง หรือเงินเดือนประจำพนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น มิได้มีคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหลักเกณฑ์ และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกท้องถิ่นคณะผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่มีการยุบสภาท้องถิ่น หรือในกรณีที่สมาชิกสภาท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ และต้องมีการเลือกตั้งคณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นชั่วคราว มิให้นำบทบัญญัติตามวรรคสอง วรรคสาม วรรคหก มาบังคับใช้ ทั้งนี้ตามกฎหมายกำหนด

สรุปได้ว่า ประเภทของการปกครองส่วนท้องถิ่นมีการแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ องค์การปกครองท้องถิ่นแบบทั่วไปมี 3 รูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล องค์การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษมี 2 รูปแบบ ได้แก่ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่น

หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีคุณลักษณะเฉพาะ หรือองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. หน่วยการปกครองท้องถิ่นจะได้รับการจัดตั้งขึ้นโดยผลแห่งกฎหมาย และหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะมีสภาพเป็นนิติบุคคล
2. หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จะได้รับการจัดตั้งขึ้นนั้น จะต้องไม่อยู่ในสายการบังคับบัญชาของหน่วยงานราชการ เพราะจะต้องเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจปกครองตนเอง
3. หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่จะได้รับการจัดตั้งขึ้นนั้น จะต้องมียกอร์ที่มาจากการเลือกตั้ง โดยประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ เพื่อแสดงถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน
4. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ จะต้องมีอำนาจในการจัดเก็บรายได้โดยการอนุญาตจากรัฐ เพื่อให้ท้องถิ่นมีรายได้มาทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

5. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ควรมีอำนาจในการกำหนดนโยบาย และมีการควบคุมให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายของตน ตามครรลองของการปกครองที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองอย่างแท้จริง

6. หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ ควรมีอำนาจในการออกข้อบังคับเพื่อกำกับให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบาย หรือความต้องการแห่งท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้กฎข้อบังคับทั้งปวงย่อมขัดต่อกฎหมาย หรือข้อบังคับอื่นใดของรัฐ

7. หน่วยการปกครองท้องถิ่น เมื่อได้รับการแต่งตั้งแล้วยังคงอยู่ในความรับผิดชอบ และอยู่ในการกำกับดูแลของรัฐ เพื่อประโยชน์ และความมั่นคงแห่งรัฐ และประชาชนโดยส่วนรวม

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการปกครองส่วนท้องถิ่นมีองค์ประกอบ คือ ได้รับการจัดตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคล ได้รับอำนาจโดยการปกครองตนเอง มีการเลือกตั้งโดยประชาชนมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีมาบำรุงท้องที่ มีการกำหนดนโยบายโดยมีประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จิรศักดิ์ เกษียณบุตร ได้กล่าวว่า การปกครองท้องถิ่นหรือการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นการจัดรูปแบบการปกครองในลักษณะการกระจายอำนาจการปกครอง โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. เป็นโรงเรียนประชาธิปไตย (School of Democracy) เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ และเข้าใจถึงวิธีการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย

2. เป็นการกระจายอำนาจให้ประชาชนได้ปกครองตนเอง (Local Self Government) เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง

3. เป็นการให้หน่วยงานระดับท้องถิ่น ดำเนินจัดบริการสาธารณะ (Public Service) และงานที่รัฐบาลกลางกำหนดแทนรัฐบาลกลาง

ส่วนชวงค์ ฉายะบุตร ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล เนื่องจากในการบริหารประเทศจะต้องอาศัยงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการให้ชุมชนต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ดังนั้น หากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้นๆ สามารถมีรายได้ มีเงินงบประมาณของตนเอง เพียงพอที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ ความเจริญให้กับท้องถิ่นได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลได้เป็นอย่างมาก ทั้งในด้านการเงิน ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นย่อมมีความแตกต่างกัน

การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริง และล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่น ที่มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็แตกต่างกันด้วย การจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงจำเป็น โดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาลที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่นทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรเงินงบประมาณจากรัฐบาลไปให้บ้าง แต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เป็นสถานที่ให้การศึกษาการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะเป็นโดยการสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือกเข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้ มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้เป็นอย่างดี

บทสรุป (Conclude)

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การกระจายอำนาจในท้องถิ่นเพื่อให้มีบทบาทในการปกครองตนเอง ทั้งนี้ รัฐบาลมีอำนาจในการกำหนดนโยบายและควบคุมการปฏิบัติงานของท้องถิ่น เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบกฎหมาย และบังเกิดผลดีแก่ประชาชนโดยรวมจะเห็นได้ว่า การจัดให้มีหน่วยการปกครองท้องถิ่นขึ้น ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และทำให้ประชาชนได้เข้ามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอนาคตของตนเองในท้องถิ่นนั้นๆ ได้สอดคล้องกับสถานการณ์การปกครองในปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- ประทาน คงฤทธิศึกษากร. (2526). *การปกครองท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: พีระพัฒนา.
- อุทัย หิรัญโต. (2523). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2547). *ผลการประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจและกำกับดูแลตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
ไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
ประหยัด หงส์ทองคำ. (2526). การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

หลักเกณฑ์การเสนอบทความและคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์เผยแพร่

"วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น" วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น เป็นวารสารสำหรับการเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาผู้สนใจทั่วไปและแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นผลงานในเชิงบูรณาการหลักการบริหารจัดการ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา พัฒนาสังคม การศึกษา และสหวิทยาการทางสังคมศาสตร์ที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกให้กับปัญหาที่อยู่ในความสนใจของสังคม

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่าน ในกรณีมีความประสงค์จะนำผลงานบทความวิจัยไปขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการ มีผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จำนวน 3 ท่าน โดยบทความผู้พิมพ์ภายนอกได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกคนละ 1 ท่าน ส่วนบทความผู้พิมพ์ภายในได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกหน่วยงานที่จัดทำวารสาร มีความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ ทั้งนี้จะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อผู้พิมพ์บทความและผู้พิมพ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความเช่นเดียวกัน (Double-Blind Peer Review)

ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. บทความวิจัย

รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจทันต่อเหตุการณ์และยุคสมัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน ควรมีองค์ประกอบดังนี้

1.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาอังกฤษ

1.2 ผู้พิมพ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

1.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่อธิบายถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ทั้งนี้ ควรอ้างอิงเอกสารและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยเพื่อให้มีน้ำหนักและเกิดความน่าเชื่อถือ

1.6 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) ระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวิจัย

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods) อธิบายถึงกระบวนการดำเนินการวิจัยอย่างละเอียด และชัดเจน กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

1.8 ผลการวิจัย (Research Results) เสนอผลการวิจัยที่ตรงประเด็นตามลำดับขั้นของการวิจัย ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่อง และแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิตามความเหมาะสม

1.9 อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion) ผสมผสานเปรียบเทียบและผลการวิจัยให้เข้ากับหลักทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเชื่อมโยงผลการวิจัยให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาการวิจัย เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

1.10 ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions) ระบุข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1.11 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

2. บทความวิชาการ

หัวข้อและเนื้อหาควรชี้ประเด็นที่ต้องการนำเสนอให้ชัดเจนและมีลำดับเนื้อหาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน รวมถึงใช้ทฤษฎีวิเคราะห์และเสนอแนะประเด็นอย่างสมบูรณ์ ควรมีองค์ประกอบดังนี้

2.1 ชื่อเรื่อง (Title) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย และตามด้วยภาษาอังกฤษบรรทัดถัดมา

2.2 ผู้นิพนธ์ (Author) ชื่อและนามสกุลทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.3 บทคัดย่อ (Abstract) ให้มีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.4 คำสำคัญ (Keywords) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุคำเป็นคำสำคัญของเนื้อหา ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา เหมาะสมสำหรับนำไปใช้เป็นคำค้นหาข้อมูล

2.5 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนแนะนำและปูพื้นเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านทราบข้อมูลเบื้องต้นของเนื้อหา

2.6 เนื้อหา (Content) เนื้อหาบทความ มีการแบ่งประเด็นเรื่องย่อย ๆ และการจัดเรียงลำดับเป็นไปตามรายละเอียดของเนื้อหา

2.7 บทสรุป (Conclusion) การสรุปเนื้อหาในบทความทั้งหมดออกมาอย่างชัดเจน กระชับ โดยมีการสรุปปิดท้ายเนื้อหาที่นำเสนอ

2.8 เอกสารอ้างอิง (References) เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA (American Psychological Association citation style) ทั้งนี้ การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ต้องส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jmli/index> เท่านั้น

รูปแบบบทความและการพิมพ์เนื้อหาบทความ

1. การเตรียมต้นฉบับบทความ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 ขนาดต้นฉบับ ขนาดหน้ากระดาษ B5 โดยมีการตั้งค่าน้ำกระดาษความกว้าง 7.5 นิ้ว และความสูง 10.5 นิ้ว โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย 1 นิ้ว ด้านขวาและด้านล่าง 0.5 นิ้ว

1.2 รูปแบบการพิมพ์ เนื้อหาในบทความส่วนแรก จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ ชื่อเรื่อง ชื่อผู้วิจัย บทคัดย่อ คำสำคัญ และเชิงอรรถ อยู่ส่วนหน้าแรก ส่วนที่สอง จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ คือ เนื้อหาบทความที่อยู่ส่วนหน้าที่สองเป็นต้นไป

1.3 ใช้รูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟต์เวิร์ด

1.4 หัวกระดาษ ประกอบด้วยเลขหน้า ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาบน

1.5 ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ

1.6 ชื่อผู้พิมพ์ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ระบุเฉพาะชื่อและนามสกุล ไม่ต้องมีคำนำหน้า เว้น 2 เคาะระหว่างชื่อและนามสกุล ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษใต้ชื่อเรื่อง

1.7 เครื่องหมายเลข⁽¹⁾ เขียนไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ เพื่อระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์เพื่อระบุเชิงอรรถ (Footnote) ไว้ด้านล่างกระดาษ

1.8 เชิงอรรถ (Footnote) ให้เขียนไว้ด้านล่างของส่วนหน้าแรก ที่มีเครื่องหมายเลข⁽¹⁾ กำกับไว้บนนามสกุลผู้พิมพ์ ให้ระบุสังกัดคณะ หน่วยงาน และอีเมลของผู้พิมพ์ ขนาดตัวอักษร 14 ชนิดตัวธรรมดา กรณีที่ผู้พิมพ์มีสถานภาพเป็นนักศึกษาให้ระบุหลักสูตรที่นักศึกษา กำลังศึกษาอยู่ เช่น หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น ทั้งนี้ การระบุสังกัดคณะ หน่วยงานของผู้พิมพ์นั้น ผู้พิมพ์ต้องระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษด้วย

1.9 หัวข้อของบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.10 เนื้อหาบทคัดย่อภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 7 ตัวอักษรจากขอบกระดาษด้านซ้ายและพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน ส่วนเนื้อหาบทความที่อยู่หน้าที่สองเป็นต้นไปให้จัดเป็นแบบ 1 คอลัมน์เช่นกัน ทั้งนี้ ควรมีความยาวไม่เกิน 300 คำ และลักษณะของบทคัดย่อควรประกอบไปด้วย วัตถุประสงค์ (Objective) วิธีการศึกษา (Methods) ผลการศึกษา (Results) และคุณค่าหรือการนำไปใช้ประโยชน์

1.11 หัวข้อคำสำคัญ/อังกฤษ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย ระบุคำสำคัญที่นำไปใช้เป็นคำค้น คำสำคัญแต่ละคำค้นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (;) ทั้งนี้ ควรมีคำสำคัญ 3-5 คำ โดยต้องจัดเรียงคำสำคัญตามตัวอักษร

1.12 หัวข้อเรื่อง ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

1.13 หัวข้อย่อ ขนาดตัวอักษร 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อโดยเรียงตามลำดับหมายเลข

1.14 จำนวนต้นฉบับ ควรมีความยาวอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า โดยนับรวมตาราง รูปภาพ แผนภูมิ และเอกสารอ้างอิง

1.15 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ กรณีเป็นตารางให้ชื่อตารางอยู่ด้านบน กรณีที่เป็นรูปภาพหรือแผนภูมิ ให้ระบุชื่อรูปภาพหรือแผนภูมิอยู่ด้านล่าง

ตารางที่ 1 รายละเอียดรูปแบบการเตรียมต้นฉบับบทความ

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
ชื่อเรื่อง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	18	กึ่งกลาง	ตัวหนา
ชื่อผู้พิมพ์ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	กึ่งกลาง	ตัวหนา
หน่วยงานที่สังกัด (เชิงอรรถ : Footnote) (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	14	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
บทคัดย่อ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
คำสำคัญ (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
หัวข้อหลักตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา

รายละเอียด	ขนาดอักษร	รูปแบบ	ชนิด
หัวข้อย่อย	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
เนื้อหาตามรูปแบบบทความกำหนดไว้	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
เอกสารอ้างอิง (ภาษาไทย/ภาษาอังกฤษ)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
ตาราง			
ชื่อตาราง (ตารางที่ : จัดไว้บนตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
รายละเอียดชื่อตาราง (พิมพ์ต่อจากชื่อตาราง)	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
รูปภาพ/แผนภูมิ			
ชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวหนา
(ภาพ/แผนภูมิที่ : จัดไว้ใต้รูปภาพ/แผนภูมิ)			
รายละเอียดชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ	16	ชิดซ้าย	ตัวธรรมดา
(พิมพ์ต่อจากชื่อรูปภาพ/แผนภูมิ)			
เอกสารอ้างอิง : ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association citation style)			
โดยการอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ			
จำนวนต้นฉบับ : มีความยาวอยู่ระหว่าง 10-15 หน้า			

เอกสารอ้างอิงในบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่นอนุวัต กระสังข์ (2560) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1. ผู้แต่งหนึ่งคน ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (อนุวัต กระสังข์, 2561)

2. ผู้แต่งสองคน ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองคนโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (อนุวัต กระสังข์และสมาน งามสนิท, 2560)

3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมาน งามสนิทและคณะ, 2562)

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1. ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Therry, 2018)
 2. ถ้ามีผู้แต่งสองคนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองคน โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Horry & Peter, 2018)
 3. ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 คนให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Peter et al., 2010)
- เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

1. หนังสือ

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปีพิมพ์.//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี).//เมืองที่พิมพ์.:/ สำนักพิมพ์.
Author.//Year of Publication.//Title of Book.//Edition of Book.//Place of
Publication.:/Publisher Name.

ตัวอย่าง

อนวัต กระสังข์. (2560). *พื้นฐานรัฐประศาสนศาสตร์*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

Cook, Robert D. (1995). *Finite Element Modeling for Stress Analysis*. New york:
John wiley & sons.

2. วารสาร

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปี,เดือน/วันที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่พิมพ์ (ฉบับที่
พิมพ์).:/เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author.//Date of Publication.//Title of Article.//Name of
Journal.//Year(Volume).:/page.

ตัวอย่าง

ยรรยงวรกร ทองแถม. (2563). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์โดยใช้อัตลักษณ์ท้องถิ่นในการ
สร้างแบรนด์ชุมชนกาแฟดอยเผ่าไทยของบ้านรักไทย อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก.
วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น. 6(4), 55-68.

3. หนังสือพิมพ์

ชื่อ/นามสกุลผู้พิมพ์.//ปี,เดือน/วันที่พิมพ์.//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์.//
เลขหน้าแรก-หน้าสุดท้าย.

Author.//Date of Publication.//Title of Article.//Name of Newspaper.//page.

ตัวอย่าง

ปรียา เหล่าวิวัฒน์. (2549, พฤศจิกายน 6). เกียรติอันภาคภูมิ. *กรุงเทพธุรกิจ*, น. 13.

Jewell, Mark. (2006, November 7). Silent Aircraft' Spreads its Wings.

Bangkok Post, p. 13

4. วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุลผู้นิพนธ์.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// วิทยานิพนธ์ระดับ/ (บัณฑิต,
มหาบัณฑิต, ดุษฎีบัณฑิตให้ระบุลงให้ชัดเจน)// ชื่อสถานศึกษา.

Author.// (Year of Publication).// Title of Thesis.// Degree of Thesis.//

Publisher Name.

ตัวอย่าง

อนุวัต กระสังข์. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม*.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

5. รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

อนุวัต กระสังข์. (2557). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรตามแนวพุทธภายใต้กระแสบริโภคนิยม*.

รายงานผลการวิจัย. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

สุรพล สุยะพรหม. (2560, 5 มีนาคม). รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย [บทสัมภาษณ์].

7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี.// จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์. (2548). *พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์*. สืบค้น 3 กรกฎาคม 2548, จาก <http://www.moc.go.th/thai/dbe/ecoco/e-com3.htm>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.